משנה · אחרונים · יכין · סדר נזיקין

יכין עבודה זרה

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יכין עבודה זרה

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יכין-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 9
סעיף א 9
סעיף ב 9
סעיף ג 9
סעיף ד 9
סעיף ה 9
סעיף ו 9
סעיף ז 9
סעיף ח 10
סעיף ט 10
סעיף י 10
סעיף יא 10
סעיף יב 10
סעיף יג 10
סעיף יד 10
סעיף טו 11
סעיף טז 11
סעיף יז 11
סעיף יח 11
סעיף יט 11
סעיף כ 11
סעיף כא 11
סעיף כב 12
סעיף כג 12
סעיף כד 12
סעיף כה 12
סעיף כו 12
סעיף כז 12
סעיף כח 12
סעיף כט 12
סעיף ל 12
סעיף לא 13
סעיף לב 13
סעיף לג 13
סעיף לד 13
סעיף לה 13
סעיף לו 13
סעיף לז 13
סעיף לח 13
סעיף לט 14
סעיף מ 14
סעיף מא 14
סעיף מב 14
סעיף מג 14
סעיף מד 14
סעיף מה 14
סעיף מו 15
סעיף מז 15
סעיף מח 15
סעיף מט 15
סעיף נ 15
סעיף נא 15
סעיף נב 15
סעיף נג 15
סעיף נד 15
סעיף נה 16
סעיף נו 16
סעיף נז 16
פרק ב 16
סעיף א 16
סעיף ב 16
סעיף ג 16

סעיף ד 17
סעיף ה 17
סעיף ו 17
סעיף ז 17
סעיף ח 17
סעיף ט 18
סעיף י 18
סעיף יא 18
סעיף יב 18
סעיף יג 19
סעיף יד 19
סעיף טו 19
סעיף טז 20
סעיף יז 20
סעיף יח 20
סעיף יט 20
סעיף כ 20
סעיף כא 20
סעיף כב 20
סעיף כג 20
סעיף כד 21
סעיף כה 21
סעיף כו 21
סעיף כז 21
סעיף כח 21
סעיף כט 21
סעיף ל 22
סעיף לא 22
סעיף לב 22
סעיף לג 22
סעיף לד 22
סעיף לה 22
סעיף לו 22
סעיף לז 22
סעיף לח 23
סעיף לט 23
סעיף מ 23
סעיף מא 23
סעיף מב 23
סעיף מג 23
סעיף מד 23
סעיף מה 24
סעיף מו 24
סעיף מז 24
סעיף מח 24
סעיף מט 25
סעיף נ 25
סעיף נא 26
סעיף נב 26
סעיף נג 27
סעיף נד 27
סעיף נה 27
סעיף נו 28
סעיף נז 28
סעיף נח 28
סעיף נט 28
סעיף ס 28
סעיף סא 28
סעיף סב 29
סעיף סג 29
סעיף סד 29
סעיף סה 29
סעיף סו 29
סעיף סז 29

סעיף סח 29
סעיף סט 30
סעיף ע 30
סעיף עא 30
סעיף עב 30
פרק ג 30
סעיף א 30
סעיף ב 30
סעיף ג 30
סעיף ד 30
סעיף ה 31
סעיף ו 31
סעיף ז 31
סעיף ח 31
סעיף ט 31
סעיף י 31
סעיף יא 31
סעיף יב 32
סעיף יג 32
סעיף יד 32
סעיף טו 32
סעיף טז 32
סעיף יז 32
סעיף יח 32
סעיף יט 33
סעיף כ 33
סעיף כא 33
סעיף כב 33
סעיף כג 33
סעיף כד 33
סעיף כה 33
סעיף כו 34
סעיף כז 34
סעיף כח 34
סעיף כט 34
סעיף ל 34
סעיף לא 34
סעיף לב 34
סעיף לג 35
סעיף לד 35
סעיף לה 35
סעיף לו 35
סעיף לז 35
סעיף לח 35
סעיף לט 35
סעיף מ 35
סעיף מא 36
סעיף מב 36
סעיף מג 36
סעיף מד 36
סעיף מה 36
סעיף מו 36
סעיף מז 36
סעיף מח 36
סעיף מט 37
סעיף נ 37
סעיף נא 37
סעיף נב 37
סעיף נג 37
סעיף נד 37
סעיף נה 37
סעיף נו 37
סעיף נז 37
סעיף נח 38

סעיף נט 38
סעיף ס 38
סעיף סא 38
סעיף סב 38
סעיף סג 38
סעיף סד 38
סעיף סה 39
סעיף סו 39
סעיף סז 39
סעיף סח 39
סעיף סט 39
סעיף ע 39
סעיף עא 39
סעיף עב 39
סעיף עג 39
סעיף עד 40
סעיף עה 40
סעיף עו 40
סעיף עז 40
סעיף עח 40
סעיף עט 40
סעיף פ 40
סעיף פא 41
סעיף פב 41
סעיף פג 41
סעיף פד 41
סעיף פה 41
סעיף פו 41
פרק ד 41
סעיף א 41
סעיף ב 41
סעיף ג 42
סעיף ד 42
סעיף ה 42
סעיף ו 42
סעיף ז 42
סעיף ח 42
סעיף ט 42
סעיף י 43
סעיף יא 43
סעיף יב 43
סעיף יג 43
סעיף יד 43
סעיף טו 43
סעיף טז 43
סעיף יז 43
סעיף יח 44
סעיף יט 44
סעיף כ 44
סעיף כא 44
סעיף כב 44
סעיף כג 44
סעיף כד 44
סעיף כה 44
סעיף כו 45
סעיף כז 45
סעיף כח 45
סעיף כט 45
סעיף ל 45
סעיף לא 46
סעיף לב 46
סעיף לג 46
סעיף לד 46
סעיף לה 46

סעיף לו 47
סעיף לז 47
סעיף לח 47
סעיף לט 47
סעיף מ 47
סעיף מא 47
סעיף מב 47
סעיף מג 47
סעיף מד 48
סעיף מה 48
סעיף מו 48
סעיף מז 48
סעיף מח 48
סעיף מט 48
סעיף נ 48
סעיף נא 49
סעיף נב 50
סעיף נג 50
סעיף נד 50
סעיף נה 50
סעיף נו 50
סעיף נז 50
סעיף נח 50
סעיף נט 50
סעיף ס 51
פרק ה 51
סעיף א 51
סעיף ב 51
סעיף ג 52
סעיף ד 52
סעיף ה 52
סעיף ו 52
סעיף ז 52
סעיף ח 52
סעיף ט 53
סעיף י 53
סעיף יא 53
סעיף יב 53
סעיף יג 53
סעיף יד 53
סעיף טו 53
סעיף טז 54
סעיף יז 54
סעיף יח 54
סעיף יט 54
סעיף כ 54
סעיף כא 54
סעיף כב 54
סעיף כג 54
סעיף כד 55
סעיף כה 55
סעיף כו 55
סעיף כז 55
סעיף כח 55
סעיף כט 55
סעיף ל 55
סעיף לא 55
סעיף לב 55
סעיף לג 56
סעיף לד 56
סעיף לה 56
סעיף לו 56
סעיף לז 56
סעיף לח 56

סעיף לט 56
סעיף מ 57
סעיף מא 57
סעיף מב 57
סעיף מג 57
סעיף מד 57
סעיף מה 57
סעיף מו 57
סעיף מז 57
סעיף מח 58
סעיף מט 58
סעיף נ 58
סעיף נא 58
סעיף נב 58
סעיף נג 58
סעיף נד 58
סעיף נה 58
סעיף נו 59
סעיף נז 59
סעיף נח 59
סעיף נט 59
סעיף ס 59
סעיף סא 59
סעיף סב 60
סעיף סג 60
סעיף סד 60
סעיף סה 60
סעיף סו 60
סעיף סז 60
סעיף סח 60
סעיף סט 60
סעיף ע 61
סעיף עא 61
סעיף עב 61
סעיף עג 61
סעיף עד 61
סעיף עה 61
סעיף עו 61
סעיף עז 61
סעיף עח 62
סעיף עט 62
סעיף פ 62
סעיף פא 62
סעיף פב 62
סעיף פג 62
סעיף פד 62
סעיף פה 62
סעיף פו 63
סעיף פז 63
סעיף פח 63
סעיף פט 63

פרק א

סעיף א
לפני אידיהן

הוא כנוי לחגאות עכו"ם:

סעיף ב
של עכומ"ז שלשה ימים אסור לשאת ולתת עמהן

לקנות מהן ולמכור להן:

סעיף ג
ולשאול מהן

שאלה, היינו היכא דהדרא בעינא:

סעיף ד
וללוות מהן

הלואה, שייך במעות שניתן להוצאה:

סעיף ה
ולפרוע מהן

דבכולן שייך צד טובה לעכו"ם. וא"כ משום דכל תוך ג' ימים מכין צרכי הקרבה, יכין להקריב ולהודות לע"ז גם על טובה זאת ביום אידו ויעבור ישראל על לא ישמע על פיך. אבל משום לפני עור לא עבר ישראל, מדאפשר בלא"ה לעכו"ם להקריב ולהודות לע"ז כמו שירצה. מיהו באין לו לישראל משכון או שטר, מותר להשתלם ממנו אפילו ביום אידו, דהו"ל כמציל מידו. [ואף דעכ"פ אזיל ומודה, בחנם עושה כן, דהו"ל כמודה לע"ז על נזק שלו, דהרי מדאין לו משכון או שטר היה יכול להפקיע הלואתו לגמרי, ולא ישראל קגריס דאזיל ומודה. כך נ"ל כוונת הש"ס [ד"ו ב'] במ"ש דהו"ל כמציל מידו]. וקיי"ל דבח"ל אפילו בחגאות עצמן מותרין כל הנהו, מדאינן עובדי ע"ז [י"ד ססי' קמ"ח]:

סעיף ו
לאחר אידיהן מותר

הא אידיהן גופייהו אסור, ולת"ק שרי:

סעיף ז
קלנדא

[קאלענדעא] בלשון לאטיין היה זה שם כולל לראש חדשם וראש שנתן [ועי' בשבילי

דרקיע שלנו סי' ג' בריש מועד]. אמנם ח' ימים אחר תקופת הסתיו, מדמורגש אז כבר שנתארך היום, לכן לקחו אז היום ההוא לראש שנתן וקראוהו קאלענדעא:

סעיף ח
וסטרנורא

שמו בלשון רומי הוא זאטורנאליום, והוא חג שהיה להן בסוף השנה, כשנתמעט אז היום כבר מאד. לכן עשו אותו חג לכוכב שבתאי הנקרא בלשונם זאטורן, הממונה לפי דעתם על כל כלייה והשבתה. אמנם חז"ל שבשו המלה בכוונה, מדהיה אז ע"ז הנעבדת, שלא לעבור על לא ישמע על פיך. וקראוהו כפי הנאות בלשוננו הקדושה שהוא נוטריקון סטר נורא, ר"ל שאז החמה עומדת מן הצד, ר"ל מרוחק, והיינו בחורף [ועי' בתשו' חו"י ד"ה ע"ב, דבכל כי כה"ג לית ביה בזמנינו משום לא ישמע על פיך]:

סעיף ט
וקרטסים

יום תפיסת מלכות רומי. והוא מלה יוונית שמשמעותה שטר חוב כירושלמי [קידושין פ"ג ה"ד] אי לא יתן לך קרטסים לא תיהב ליה כלום והכא ר"ל שהתחייבו האומות בשטר להכיר מלכות רומי עליהן:

סעיף י
ויום גנוסיא של מלכים

יום העמדת המלך עע"ז:

סעיף יא
ויום הלידה

של מלך עע"ז:

סעיף יב
וחכמים אומרים כל מיתה שיש בה שרפה

ששרפו בו כלי תשמישו של המלך:

סעיף יג
יש בה ע"ז

ר"ל אז חשוב להם אותו היום להיות חג לע"ז:

סעיף יד
יום תגלחת זקנו

של כל אדם:

סעיף טו
ובלוריתו

כך נקרא בלשון לאטינא [האארלאקקען]:

סעיף טז
ואותו האיש בלבד

והשייכים להשמחה:

סעיף יז
עיר שיש בה ע"ז

שחוגגין בה היום לע"ז שבה:

סעיף יח
חוצה לה מותר

לשאת ולתת עמהן, דכך נהגו דרק היושבים בה יחוגו לע"ז:

סעיף יט
מהו ללילך לשם

לעיר שיחוגו בה היום לע"ז דרישא מיירי בשדר שם:

סעיף כ
אסור

דנראה כמהלך לחוג עמהן:

סעיף כא
ואם היה יכול להלך בה למקום אחר מותר

[ואילה"ק. הרי בבשר בחלב שקדים אסור, וחיישינן לחשדא אף דאפשר שעושה בהיתר [כי"ד פ"ז]. ואת"ל התם משום דחלב שקדים לא שכיח לא יתלו בו. ליתא, דה"נ מי שכיח שילך ישראל לחוג לע"ז ואפ"ה קאסר ברישא. ותו דעכ"פ הרי גם בהמה לא תצא בזוג שבצוארה דמחזי כאזלא לחינגי [שבת נ"ד ב']. אף דאפשר ושכיח שיוצאת בזוג כדרכה בהיתירא. וכ"כ חצר שיש לה ב' פתחים, צריך להדליק בשני הן משום חשדא, [שבת כ"ג א'], אף דאפשר בהיתר. ונ"ל דהכא הוה כעין ספק ספיקא. דיחשבו שמא לעיר אחרת הולך. ואת"ל שילך לאותו העיר, שמא לא יחוג עמהן. עוי"ל דכל לעשות מעשה רבה כי הך לחוג עמהם, דנראה ככופר. וודאי כל שאפש' לדונו לזכות לא חיישינן לחשדא. כמו ביהכ"נ שיש לה ב' פתחים, דמותר לעבור מה"ט לפני הפתח בשעה שמתפללין [ברכות ד"ח ב']. וה"נ הכא. אם לא שאין משם דרך לעיר אחרת, אז יש קצת הוכחה להחשד]:

סעיף כב
עיר שיש בה ע"ז

חג לע"ז:

סעיף כג
ושאינן מעוטרות

כך היה להן סימן שהקונה במעוטרות, צריך ליתן מס לע"ז. ובחנויות חוץ לעיר מיירי:

סעיף כד
ולא גזרינן הא אטו הא:

סעיף כה
אלו דברים אסורים למכור לעובד כוכבים

לעולם. דלהקרבה בעי להו:

סעיף כו
אצטרובלין

צירבעלניסע:

סעיף כז
ובנות שוח

תאנים לבנות, והן חשובות:

סעיף כח
ופטוטרותיהן

ר"ל בפטוטרותיהן. ור"ל התאנים שיש בהן עדיין העוקצין, לתלותן בהן סביב לע"ז לתקרובת.

סעיף כט
ולבונה

[ווייראך]:

סעיף ל
רבי יהודה אומר מותר למכור לו לבן בין התרנגולין

דמדלוקח גם תרנגולים אחרים, ולא הקפיד על לבן, להכי מוכח שהוא מהרוב דלאו לע"ז קבעו [כע"ז דל"ד ב']:

סעיף לא
ובזמן שהוא בפני עצמו קוטע את אצבעו ומוכרו לו

משא"כ במוכר לבן בין שאר תרנגולים לא יקטע כדי לצאת מן הספק, דמדמסתבר לתלות בהיתר, אסור לקטע משום צעב"ח שאסור מדאורייתא [כח"מ רע"ב ס"ט]:

סעיף לב
ושאר כל הדברים סתמן מותר ופירושן

שפירש שקונה לע"ז:

סעיף לג
רבי מאיר אומר אף דקל טב

מין דקל חשוב:

סעיף לד
וחצב

י"א שהוא הקנה של [הצוקקער]. וי"א שהוא מין עשב שבו תיחם יהושע את ארצות השבטים בין גבול זה לזה, מדשרשיו יורדין בעומק בשוה [כב"ב דכ"ו א']:

סעיף לה
ונקליבם

י"א מין תמרה חשובה, וי"א מין עשב חשוב ויקר:

סעיף לו
מקום שנהגו למכור בהמה דקה לעכו"ם

ולא חששו להרבעה:

סעיף לז
וככל מקום אין מוכרין להם בהמה גסה

דגזרינן מכירה אטו שאלה ושכירות, ויעבוד בה עכו"ם בשבת. או להכי אסרו מכירה, דשמא ימכרנה בע"ש בין השמשות, ואחר שיטעננה העכו"ם, יגער בה ישראל שמכרה ומכרת קולו כדי שתלך, והו"ל מחמר אחר בהמה בשבת. מיהו ע"י סרסור ישראל שרי למכור, דאין סרסור בשכירות, ולפיכך ליכא למגזר מכירה אטו שכירות. גם אין הבהמה מכרת קול הסרסור דניחוש שתלך ע"י גערתו:

סעיף לח
עגלים וסייחים שלמים ושבורין

דנמי חזו למלאכה כל דהו, [כך כ' הרמב"ם והר"ב. ותמהני הרי בריש בכורות אמרינן

דאפילו עובר אינו רשאי למכור, אע"ג דלא חזי למלאכה כלל [ועי' בכורות ד"ב ב'] ודו"ק. אבל רש"י כאן פירש, דשבורה אסור משום אטו שלימה, ולא הו"ל גזרה לגזרה, משום דבבת אחת כך גזרו [כתוס' חולין ק"ח א']:

סעיף לט

ובן בתירה מתיר בסוס

דסתמיה לרכיבה צריך, וחי נושא א"ע, ואפילו סוס שמושיב עליו עוף שצדין בו מותר מה"ט. ולרבנן דוקא אדם חי נושא א"ע, ולא שאר בעל חי. והאידנא דפרנסתינו מצומצמת, סמכו אהא דקאמר בש"ס [דט"ז] דחיטי ושערי שרי למכור להם מדלא אפשר, ה"נ לא אפשר, ואפ"ה בעל נפש יחמיר [י"ד קנ"א ד']:

סעיף מ

אין בונין עמהם בסילקי

ארמון לדייניהן:

סעיף מא

גרדום

גראדום בלשון לאטיין הוא בניין ברחוב עם מעלות סביב. ועליו יושבין הדיינין לשפוט. והן חשודין לדון שלא כדין:

סעיף מב

ואצטדיא

[טהיערהעצצע], שלוחמין שם שוורים פראים עם אדם שנתחייב מיתה בדינם:

סעיף מג

ובימה

מגדל גבוה לדחוף משם הנידון:

סעיף מד

אבל בונים עמהם בימוסיאות

כמין [טהעאטער], שלא לע"ז ולא למשפט רק לשעשוע בני אדם בונין איתו:

סעיף מה

הגיעו לכיפה

[נעוועלב] שעל [הנישע] והוא כמין חלון עמוק שבכותל וסתום מאחוריו:

סעיף מו
שמעמידין בה ע"ז

אפילו במרחץ:

סעיף מז
קוטלאות

[האלזבענדער]:

סעיף מח
בשכר מותר

דהזמנה לאו מלתא היא. וכבשר לקמן [פ"ב מ"ג] ויש של"ג הך כולה בבא במתניתין דלא מסתבר שיתיר שום תנא לעשות קשוטין לע"ז:

סעיף מט
אין מוכרין להם

בארץ ישראל:

סעיף נ
במחובר לקרקע

ר"ל כל דבר שמחובר לקרקע. דכתיב לא תחנם, לא תתן להם חנייה בא"י בקרקע:

סעיף נא
אבל מוכר הוא משיקצץ

ר"ל לאחר שנקצץ הדבר המחובר, מותר למכרו:

סעיף נב
רבי יהודה אומר מוכר הוא לו על מנת לקוץ

והכי קיי"ל [קנ"א ז']:

סעיף נג
אין משכירין להם בתים בארץ ישראל

דגזרינן שכירות אטו מכירה דאסור מדאורייתא:

סעיף נד
ואין צריך לומר שדות

דאיכא גבייהו תרתי, דמפקיע השדה נמי ממעשרות שהיא חובת קרקע. ואף דבבית נמי איכא ב' דמפקיעו ממזוזה. לאו חובת הבית רק חובת הדר היא:

סעיף נה
ובחוצה לארץ מוכרין אלו ואלו
והכי סיי"ל [שם]:

סעיף נו
לא תביא תועבה אל ביתך
מיהו האידנא, אף דקיי"ל שכירות לא קניא והו"ל בית ישראל, עכ"פ דינא דמלכותא היא דשכירות קניא כמכר, שהרי אפילו נפל בית המשכיר אינו יכול להוציאו, להכי הו"ל שכירות כמכר. עוד י"ל מדנותנין לעולם מס קרקעות להשר, אינו גופו של ישראל, ושרי [ש"ך שם ס"ק י"ז]:

סעיף נז
מפני שהוא נקרא על שמו
על שם בעליה ישראל. ונמצא כשיחממו עכו"ם בשבת, יחשדוהו שהעכו"ם שכירו של ישראל. מיהו האידנא שדרך להשכיר מרחץ כשדה למחצה, שליש, או רביע. מותר להשכיר כולם. [ואף שנאסר במניין. נ"ל דשאני הכא דטעם האיסור ידוע, כמו שאין נזהרין בגלוי משקין מה"ט בזה"ז מדאין נחשים מצויין בינינו [כי"ד קט"ז. ומג"א א"ח ל' סק"ז, וסי' תס"ח סק"א]:

פרק ב

סעיף א
אין מעמידין בהמה בפונדק אות
[וירטסהויז]:

סעיף ב
מפני שחשודין על הרביעה
והאידנא שאינן חשודין שרי [י"ד קנ"ג], דס"ל דמתניתין כר"א [ע"ז כ"ג א'], אבל אנן קיי"ל כרבנן התם דלקולא, דבשל סופרים הלך אחר המיקל [תוס' ריש פרקן]:

סעיף ג
ולא תתיחד אשה עמה
אפילו הן רבים וגם נשותיהן עמהן, דבכה"ג בישראל אפילו פרוצי שרי. דנשותיהון משמרתן. אפ"ה בעכו"ם אין אשתו משמרתו:

סעיף ד
מפני שחשודין על העריות

ר"ל אף דבאשה ליכא למיחש שיהרגה דטבע כל אדם לרחם עליה, אפ"ה עכ"פ חשודין על הזנות [שם]. והאידנא אין נזהרין בזה, וכתב אא"ז הגאון מהר"ם פאדווא זצוק"ל [בתשובה סי' כ"ו] שנקראות עוברות על דת. אולם בתשובת ח' יאיר [סי' ס"ו], כתב ללמד זכות עליהן, מדמעניש המלכות מאד על זה [ומכ"ש בנוסעות על הפאסט] לא חשידי בהא [ועי' מ"ש לעיל סוף פ"א ובעדיות פ"א סי' ל"ה בכלל ג']. ואפ"ה מסיים דיש להזהירם בזה [ועי"ש תשובה ע"ג]:

סעיף ה
ולא יתיחד אדם עמהן מפני שחשודין על שפיכת דמים

והשתא אינן חשודין על כך:

סעיף ו
מפני שמילדת בן לע"ז

מיהו בידוע שהיא מילדת שרי משום איבה, ודוקא בשכר ובחול [קנ"ד ועי' א"ח סי' ש"ל ס"ב. אמנם בזמנינו שהמלכות מענש מאוד למילדת או לרופא שלא ילך כשיקראוהו לעכו"ם, או לרופא שאינו ישראל כשלא ילך אצל ישראל אפשר שיש להקל. ועי' ברמב"ם [פ"א משמיטה הי"א]. ואפילו לראב"ד שם דרק בדרבנן הקילו בכה"ג, י"ל אפשר שגם חתיכת הטבור [מהגעבעהרמוטטער] בשבת, שהוא הוא הדבר שיש בו חשש איסור דאורייתא, אפשר דהו"ל מלאכה שא"צ לגופה, והרי קיי"ל כר' יוסי דנימוקו עמו דס"ל [ספי"ח משבת] דבישראל חותכין הטבור אף דהוה סגי עד הערב בקשירה. דאל"כ האיך יחמיר הת"ק לומר דרק קושרין. ואפ"ה מותר לחתכו. על כרחך רק משום דגם חתיכת הטבור אינו איסור דאורייתא, להכי לא דייקינן בה כולה האי. א"כ הוא הדין בעכו"ם. ואפ"ה לפע"ד דעכ"פ תשנה לחתכו באיזמל וכדומה ולא במספרים כמו שנהגו בחול]:

סעיף ז
אבל עוברת כוכבים מילדת בת ישראל

ברשות ישראל ובמעמד ישראל. או שהמילדת מומחת דלא מרעי חזקתה:

סעיף ח
בת ישראל לא תניק בנה של עובדת כוכבי'

אא"כ חלבה רב ומצערה:

סעיף ט

אבל עובדת כוכבי' מניקה בנה של ישראלית ברשותה

בבית של ישראלית:

סעיף י

מתרפאין מהן רפוי ממון

ר"ל מותר להניח לו לרפאות בהמתו. ונ"ל דקמ"ל *) דאפילו בשכר שרי:

סעיף יא

אבל לא רפוי נפשות

לרפאות גוף הישראל. מיהו באמר לו סם פלוני יפה לך, מותר, דירא שישאל לאחרים. אמנם אם שכשלא יתרפא וודאי ימות, שרי, אף דאפשר שיקרב מיתתו. כיון, דאפשר נמי שינצל לגמרי, *) דברים אלו תמוהין וצריכין תיקון וצ"ל דאפי' בשכר דוקא בהמתו שרי. לא חיישינן לחיי שעה [ועמ"ש בפירושינו יומא פ"ח]. מיהו ברופא מומחה דלא מרעי אומנתיה, או בעושה בשכר, שלא יפסיד שכרו, בכל גוונא שרי [י"ד קנ"ה]:

סעיף יב

ואין מסתפרין מהן בכל מקום דברי רבי מאיר וחכמים אומרים ברשות הרבים מותר אבל לא בינו לבינו

והכי קיי"ל [קנ"ו]. מיהו ברואה ישראל במראה, שיגלחו יפה, מותר גם בינו לבינו. והאידנא בלא זה לא חשידי בהכי. [מיהו הא דבלא גלוח אסור לראות במראה משום לא ילבש גבר [כי"ד קנ"ו וקפ"ב] היינו רק במקום שלא נהגו האנשים לראות במראה, דאל"כ שרי, כר"ן הכא. וכתב עוד שאעפ"כ חסידים נוהגין סלסול בזה. ול"מ נ"ל דלבתר מ"ש רמ"א [קנ"ו] דכשעושה להעביר הלכלוך מפניו בכל דוכתא שרי. א"כ בכל יוצא לחוץ וחושש שיהיו נוצות בשערו או לכלוך בפניו, או שום שנוי בבגדיו וכובעו, אפילו רק ספק הוא, אפ"ה שרי. כמו שהתירו משום כבוד הבריות לטלטל מוקצה, ולהוציא מרה"י לכרמלית בשבת כדי לקנח א"ע [כא"ח שי"ב א' ושם ס"י], וכ"כ בגילח חצי זקנו ושמע שמת אביו שמגלח הנשאר [י"ד ש"צ ב']. מכ"ש הכא דת"ח שנמצא רבב על בגדיו חייב מיתה [כשבת קי"ד], ואף דאין ת"ח בזה"ז [כי"ד רמ"ג ושל"ד, ועי' סמ"ע ססי' רס"ב] עכ"פ בזה"ז שכבוד התורה בעוונינו בל"ז כבר ירדה אחורנית עשר מעלות, אדרבה חיוב עלינו להקפיד על כבודה לבלי להשפילה יותר, ושיהיה לשחוק בעיני הבריות עי"ז, להכי בכל גוונא מותר. והצעתי דברים הנ"ל בילדותי לפני ע"ר אאמ"ו הגזטוק"ל והודה לדברי,:

סעיף יג

היין

אפילו אינו יודע שנתנסך. וד' מדות ביינן, (א) יין שוודאי נתנסך ממנו לע"ז, אסור בשתייה והנאה מדאורייתא. (ב) סתם יינן שנגע בהן העכו"ם, אתא פנחם וגזר ולא קבלו מניה. ואתא דניאל וב"ד וגזרו שלא לשתותו במסיבת עכו"ם או בבית עכו"ם, משום גזירת בנותיהן. (ג) אתו ב"ש וב"ה וראו שיש להחמיר בדבר הרבה, וגזרו לבלי לשתות סתם יינם אפילו בבית ישראל, והכל משום סרך וכדעת המהרש"ל והב"ח ביו"ד סי' קנ"ה אבל לא כן דעת הש"ך ע"ש. בנותיהן. וזהו א' מי"ח דבר שגזרו [עי' פ"א דשבת גזירה י"ז]. (ד) כשראו ב"ד של אחריהן שאדוקין הרבה בניסוך, אסרו כל סתם יינם אפילו בהנאה. וכל זה לרשב"א, אבל לתוס' שתייה והנאה מסתם יינן בבת א' נגזר בי"ח דבר, ודניאל לא אסר רק לעצמו [עי' ב"י בטור י"ד קכ"ג]. ושאר כללי מגע עכו"ם ביין, עי' לקמן פ"ג. ולפ"ז השתא שאין רגילין לנסך לע"ז, י"א דנאסר רק בשתייה, וכן נהגו. וטוב להחמיר שלא לקנותו [י"ד קכ"ג]. ונ"ל דסמכו להתיר מו"מ שבו, כיון דמדרבנן הוא, במקום פסידא שרי [ככתובות ד"מ ע"א], ורק לכתחילה אסור. וא"כ ה"נ כשלא יהיה לו יין לא יהיה רגל הקונים מצוי אצלו, ויפסיד מסחור שלו, והרי כל שעת הדחק כדיעבד דמי [כרט"ז י"ד צ"א סק"ב ועי' לעיל פ"א סימן ל"ט]. מיהו יין שנתבשל עד שברתיחות נתמעט קצת בבישול, שרי לכתחילה לשתותו עם עכו"ם. וכ"כ בנתערב בו בשמים הרבה או צוקקער הרבה, עד שנשתנה טעמו מחמתן, שרי לכתחילה [י"ד קכ"ג]. אמנם בתשובת חו"י [סי' קי"א] אסר, אם לא שאין בו טעם יין כלל, ע"ש]:

סעיף יד

והחומץ של עכו"ם שהיה מתחלתו יין

אף שהיה חומץ חריף שמבעבע כשישפכו לארץ, דאז אינו נאסר במגע עכו"ם [כי"ד קכ"ג ו']. עכ"פ זה שכבר היה ביד עכו"ם מקודם, אסיר. וה"ה חומץ שכר, היכא דיש לחוש שמא עירב בו יין כדי להשביח מקחו, דאז אסיר לקנותו [כי"ד קי"ד], להכי אפילו כשמרתיח על הארץ אסור.

סעיף טו

וחרס הדרייניי

הם כלי חרס שבלעו יי"נ הרבה, עד כשמשימין בו מים לשתות פולטים יינם לתוך המים:

סעיף טז
ועורות לבובין

שנוקב הבהמה בחייה נגד לבה, ומוציא הלב ומקריבו לע"ז, וע"ז נאסרה כל הבהמה בהנאה, ואפילו קרניה טלפיה ועורה אע"ג דבקדשים מותרים, חומרא דע"ז דכתיב בה לא ידבק בידך מאומה חמיר מקדשים כלקמן מ"ה:

סעיף יז
משוך מותר

שלע"ז רגילין לנוקבה רק בעיגול. ודוקא ששפת הנקב אדום דניכר שנעשה מחיים:

סעיף יח
בשר הנכנס לע"ז מותר

בנטלו הישראל קודם שנכנס, דהזמנה לתקרובת ע"ז לאו מלתא היא:

סעיף יט
והיוצא אסור מפני שהוא כזבחי מתים

ר"ל אף שלא נזבח לע"ז ורק תקרובת הוא:

סעיף כ
ההולכין לתרפות

בלשון לאטיין נקרא מקום מטונף ומבוזה [טורפא]. ור"ל עכו"ם שהולכין לבית ע"ז למרחוק, הנקרא בל"א [וואללפאהרט] [ועי' מ"ש גיטין פ"ב סי' כ"ו]:

סעיף כא
אסור לשאת ולתת עמהם

שלא ילך ויודה לע"ז כשיקנה או ימכור יפה:

סעיף כב
והבאין מותרין

כלעיל [פ"א מ"ב] והא דתני להך בבא הכא ולא בריש מכילתן דהרי שם מיירי מעניין האיסור מו"מ. ונ"ל דה"ט משום דשייכי הכא, מדהוא ההיפך מבבא דלעיל דנכנס מותר ויוצא אסור, תנא נמי הך בבא דההולכים אסורים והבאין מותרים:

סעיף כג
נודות

[שלויך] של עור:

סעיף כד
העכו"ם וקנקניהן

[קריגע] של חרס, שדרך להכניס בהן היין לקיום בצונן, דהיינו שרגיל שיעמוד בהן היין לכה"פ ג' ימים רצופין, ואפילו לא השהה שם העכו"ם יינו כ"כ, אז אסור להשתמש בהכלים ההם יין או חומץ, עד שימלאם מים ג' מעל"ע דכבולעו כך פולטו. ואחר כל מעל"ע, דהיינו אחר קצת יותר מכ"ד שעות יריק המים הראשונים, וימלא הכלים שוב במים אחרים, וישהן שוב קצת יותר מכ"ד שעות, וכן פעם שלישי. או שיניחם לעמוד ריקן י"ב חודש שלמין קודם שיתן בהן יין כשר. אבל לשאר משקין של היתר, כמים ושכר, מדיח הכלי רק יפה יפה, ונותן המשקין של היתר לתוכן אפילו שישתהו שם מעל"ע [קל"ה, א', ו', ז', ט', י"ב, ט"ו. וקל"ז ד']. מיהו הכא מיירי שהשתמש בהן יין בלי מלוי מים ג' מעל"ע ובלי יישון:

סעיף כה
ויין של ישראל כנוס בהן

אפילו לא שהה שם יין של ישראל מעל"ע, ואפילו היה הכלי יבש כשנשתמש בו:

סעיף כו
וחכמים אומרים אין איסורן איסור הנאה

דאין הקונה מוסיף דמים בעבור בלוע יין שבקנקן. אבל בשתייה נאסר מיד, מדדרך להכניס בו יין לקיום, גזרינן שיעשה כן. ואע"ג דכל יין שנאסר רק בשתייה בטל בס', הכא אינו בטל, משום דעכ"פ יין הבלוע היה אסור גם בהנאה [ש"ך קל"ז סק"ג]. אבל בהנאות סתם יינם לא גזרו כולי האי בכליהן. מיהו אם אין דרך להכניס בו יין לקיום, לא נאסר יין ישראל בשתייה, עד שישהה שם כ"ד שעות [קל"ז א']:

סעיף כז
החרצנים

גרעיני הענבים:

סעיף כח
והזגין

קליפותיהן אחר שנעצרו מיינם:

סעיף כט
וחכמים אומרין לחין

היינו תוך י"ב חודש משנעצרו:

סעיף ל
יבשין מותרין

מדכבר נשתהו משנעצרו י"ב חודש, ודוקא כשתמדן עכו"ם במים תחלה, דאל"כ אסורים לעולם אפילו נתיבשו בתנור [קכ"ג י"ד]:

סעיף לא
המורייס

שומן דגים שדרך לערב בו יין:

סעיף לב
וגבינות בית אונייקי

שם כפר שרוב עגליהן קרבין לע"ז. ונ"ל דלא מירי שיודע וודאי שהגבינות הם מכפר ההוא, דא"כ האיך קאמרי רבנן דניזל בת"ר דעלמא, הרי רובא דעלמא, אינו נכנס כלל בגדר הספק. אלא ר"ל דבאונייקא היו רגילין לעשות גבינות בתמונה ואופן מיוחד, ועל שם זה כל הגבינות שנעשו באופן ותמונה כזה היו נקראים גבינות בית אונייקא:

סעיף לג
דברי רבי מאיר

דחייש למיעוט עגלים שקרבין בעולם לע"ז:

סעיף לד
וחכמים אומרים אין איסורן איסור הנאה

דאזלינן בתר רובא דעלמא. אבל באכילה החמירו:

סעיף לה
אמר רבי יהודה שאל רבי ישמעאל את רבי יהושע כשהיו מהלכין בדרך אמר לו מפני מה אסרו גבינות העכו"ם

באכילה, דהרי חלב טמאה אינו נעשה גבינה:

סעיף לו
אמר לו מפני שמעמידין אותה בקיבה של נבלה

ר"ל בחלב שנמצא בקיבת העגלים שינק בחייו, ונחרוהו עכו"ם:

סעיף לז
אמר לו והלא קיבת עולה חמורה מקיבת נבלה

דעולה אסורה בהנאה ומועלין בה:

סעיף לח
ואמרו כהן שדעתו יפה

שאינו קץ ומואס בהחלב שבקיבה:

סעיף לט
שורפה

לשון שרף הנוטף. ור"ל גומעה ומוצצה:

סעיף מ
חיה

ר"ל כשהקיבה עדיין חי ולא נתבשל, אז רשאי למצוץ החלב שבה:

סעיף מא
ולא הודו לו

להתיר בעולה לכתחילה [ול"כ. היה נ"ל דבבא זו דברי רבינו הקדוש היא, כשסידר המשנה הוסיף בבא זו ואמר שלא הודו לו לר' ישמעאל בזה. דאי דברי ר' ישמעאל, מאן לא מודו לו דקאמר. ותו דא"כ הוה ר' ישמעאל מייתא נורא לקיניה, דמטעמא דאמרו התם אין נהנין מה"ט נמי אסרו גבינות אונייקי, אלא דברי רבי היא, ומצינו דוגמתו פ"ח דסנהדרין וע"ש:

סעיף מב
אבל אמרו אין נהנין ולא מועלין

ר"ל לא נהנין מדרבנן לכתחלה, ואין מועלין בדיעבד. מיהו מדאין מועלין בה, ש"מ פירשא בעלמא היא, ורק משום חומרא דקדשים דאסור בהנאה גזרו לכתחילה. משא"כ בנבילה דמותרת בהנאה הו"ל למימר דגם לכתחילה מותר כשאר פרש נבילה:

סעיף מג
חזר אמר לו מפני שמעמידין אותה בקיבת עגלי ע"ז

לא רצה לומר לו טעם האמיתי, ורק לדחותו בעלמא אמר לו פעם כך ופעם כך. דהרי אפילו ר' מאיר לא אסר מה"ט רק גבינת אונייקי, שעכ"פ רוב עגליהן לע"ז. אבל בשאר מקומות, נם לר"מ מותרים, מדהו"ל מיעוטא דמיעוטא:

סעיף מד
השיאו

ר"ל נשא ומשך מחשבתו לדבר אחר. או ר"ל מלשון הנחש השיאני:

סעיף מה
לדבר אחר

שלא רצה לגלות לו הטעם האמיתי, מדלא עברו עדיין י"ב חודש משעה שגזרו סנהדרין על הגבינות. ובכל כה"ג אין לגלות הטעם עד שתתפשט הגזירה, דשמא יפקפקו בטעם האיסור, וגם זה היה סוד דאל"כ למה לא אמר לו כן. אמנם עיקר הטעם שאסרו גבינת עכו"ם, אף דאין לחוש לחלב טמא, שהרי אינו נעשה גבינה. אבל יש לחוש שמא העמיד החלב עם עור קיבת נחורה, דגם העור גופו מעמיד החלב, והרי רוב הקיבות משחיטת עכו"ם הוא, שהוא נבילה. ואף שיש ס' בחלב נגד העור. דבר המעמיד לא בטל בס'. ואפילו ראה הישראל החליבה, וגם עשה העכו"ם הגבינות לפנינו בעשבים וכדומה. אפ"ה כבר נאסר במניין. אם לא שהחלב והגבינות של ישראל, אז שרי בשעשאן הנכרי לפניו בהיתר [י"ד קט"ו, ש"ך ורט"ז שם]. ואם החלב של עכו"ם, צריך שישים הישראל הדבר המעמיד לתוך החלב [רפ"ח שם סקט"ו]:

סעיף מו
אמר לו כי טובים דודייך

לשון נקיבה. ור"ל שהקב"ה אומר כן לכנסת ישראל. והכי מסתבר דהרי רישא דקרא פתח בנסתר, ישקני מנשיקות פיהו, וסיפא קאמר דודיך לנוכח. אע"כ ה"ק קרא, דאמרה כנ"י ישקני הקב"ה מנשיקות וגו', דהרי אמר לי טובים דודיך מיין:

סעיף מז
אמר לו אין הדבר כן שהרי חבירו מלמד עליו לריח שמניך טובים

שהוא לשון זכר, וכולה דברי כנ"י הן, שאומרת להקב"ה ישקני וגו' כי טובים דודים לך, שהן חכמי הדור, טובים ומוטעמים לי דבריהם יותר מיינה של תורה עצמה. דלכל דבריהם יש טעם המובן לאדם, אף שמעלימין הטעם. אבל זאת חוקת התורה, טעמיה נעלמים מכל חי [והיינו דמסיים קרא, דכדי שיהיה ריח שמניך טובים, ולא תגעל נפשם בגזירת חכמים, עלמות אהבוך, ר"ל ע"כ יאהבו להעלים טעם גזירותיהן, ורמז לו בזה שטעם איסור הגבינות וגם טעם העלמת הטעם סוד הוא וכמש"כ לעיל סי' מ"ה]:

סעיף מח
חלב שחלבו עכו"ם ואין ישראל רואהו

זה הכלל בחלב עכו"ם שחלבו ואין ישראל רואה.

(א) באין דבר טמא בעדרו, אפילו החליב העכו"ם לצורך עצמו, סגי בראה ישראל בהכלי תחלה קודם שהחליב לתוכו, שלא היה שם דבר טמא. ובשטף הכלי לפניו סגי. וצריך

נמי שישראל יושב ומשמר מבחוץ שלא יביא חלב ממקום אחר. ואז אפילו לא ראה החליבה כלל מותר בדיעבד. מיהו לכתחילה צריך שיראה עכ"פ תחלת החליבה [קט"ו ש"ך סק"ה].

(ב) ביש דבר טמא בעדרו, צריך שיחליב לצורך ישראל. וגם שיראה הישראל בהכלי תחלה. גם יראה תחלת החליבה. גם שישראל משמר בחוץ באופן שיוכל לראות החליבה כשירצה, אף שבאמת אינו רואהו כלי, ואפילו נכנס ויוצא סגי, דמרתת עכו"ם שמא יראנו.

(ג) אבל ביש דבר טמא בעדרו וגם העכו"ם החליב לצורך עצמו, אז צריך שיראה ישראל בכלי, וגם יראה כל החליבה מתחלה ועד סופו, מדלא מרתת עכו"ם.

(ד) כל רואה שאמרנו סגי אפילו בקטן או קטנה בני ח' וט' שנים שרואין החליבה, ובחריפי סגי בבר ו' וז' [פר"ח שם סק"ט].

(ה) שפחות החולבות בהמות ישראל בדיר ישראל, כל שאין בית עכו"ם מפסיק, מיתר לכתחילה שתחלוב יחידית. ואם בית נכרי מפסיק, אסור לכתחילה ומותר בדיעבד [ש"ך שם י"ג].

(ו) כל היכא שנאסר החלב, אוסרת אפילו כלים שנתבשלה בהן. ואף דבבישול עכו"ם מותרים הכלים. י"ל דהכא שאני, דהו"ל ספק איסור דאורייתא, שמא עירב שם דבר טמא [שם ס"א].

(ז) וכ"כ בנאסרה החלב, אפילו עשה הישראל אח"כ מהחלב גבינה, דאז מוכח שהוא טהור, דהרי טמא אינו מעמיד, עכ"פ שמא נשאר מעט מחלב הטמא שעירב, בנקבי הגבינה בעין, ולא בטל [שם].

(ח) מיהו בהחליב העכו"ם לעשות גבינות, דאז מהכ"ת יערב חלב טמא, וגם הישראל באמת עושה ממנו גבינות, אז מותר בדיעבד אפילו לא ראה החליבה כלל [ש"ך שם סקי"ח וכ"א וכ"ה].

סעיף מט

והפת

פת עכו"ם אינו אסור רק בחמשה מיני דגן.

סעיף נ

והשמן שלהן

אסרום משום חתנות, שלא יתקרב לו כל כך. מיהו בפת אם סייע ישראל קצת בהיסק או באפייה קודם שנקרם פני הפת, בנפח הישראל האש או ניערו, או השליך קיסם

בתנור, מותר. דסגי בעשה רק היכר להודיע דפת עכו"ם אסור [וי"א דאפילו בנגמר הפת, יש תקנה להחזירו לתנור ע"י ישראל, אם הפת משביח עי"ז. והקילו בכל זה בפת יותר מבשלקות, משום דחיי נפש הוא]. ואם הכשיר התנור טעם א', ולא עמד התנור אח"כ מעל"ע בלי היסק, אפילו אפה בו כמה ימים, הכל מותר. אמנם מדלא נתפשט גזירת הפת בכל מקום, לכן נהגו היתר בפת נחתום עכו"ם אפילו משוח בביצים, וכמו כן [בפפעפפערקוכען] אף שבלילתו רכה אפ"ה אין בו משום בישולי עכו"ם, דקימחא עיקר [וי"ח]. ואף שמצוי פת ישראל, אפ"ה מותר פת נחתום עכו"ם, כשהוא יפה משל ישראל. ורק בי' ימי תשובה יש לזהר [ש"ך קי"ב סק"ח וט']. אבל פת בעל בית עכו"ם אסור בכל מקום, רק במקום שאין פת ישראל מצוי, או בדאיכא למיחש לאיבה של עכו"ם, ולא מצי לאשתמוטי מניה, שרי [שם ס"ח ופר"ח בשם הריק"ש]. אבל פת ישראל שלשה ואפאה עכו"ם, אסור בכל דוכתא [ש"ך שם סק"ז]:

סעיף נא

רבי ובית דינו התירו בשמן

והכי קיי"ל [קי"ד ז']:

סעיף נב

ושלקות

בישול עכו"ם היינו כל שנתבשל או נצלה או שנאפה ע"י עכו"ם [ש"ך קי"ב סק"ז. וכן בדין, דהרי בכל דוכתא ובשבת אפייה כבישול. ואת"ל א"כ למה אמרנו לעיל סי' מ"ט דפת עכו"ם אינו אסור רק בה' מיני דגן, הרי גם בשאר מינים עכ"פ לתסר משום בישולי עכו"ם. נ"ל דמיירי דחסר בהכית ההוא חד מהנך תנאים דלקמן]. ודוקא אם הוא ממין שעולה על שולחן מלכים, אפילו הוא עצמו אינו עולה, כגון שהבשר כחוש, או בני מעיים וכדומה. וגם צריך שיהיו רוב בני עיר אין אוכלין את המין הזה כשהוא חי [ועפר"ח], אז חשוב הוא. ולהכי ביש בו ב' תנאים הנ"ל, אפילו המאכל של ישראל, ונתבשל בכלי של ישראל, ובבית ישראל, אסרוהו משום חתנות. או משום שמא יאכילנו איסור. ואם נאכל בתורת מאכל ממש כאורז ושאר תבשיל, אז אפילו אינו עשוי ללפת בו הפת, אסור. אבל דבר שבא לקינוח סעודה, צריך שיהיה ראוי גם ללפת בו הפת [פר"ח]. ולפיכך [איינגעמאכטע פריכטע] של עכו"ם שרי [כברכות דל"ו ב'], וכ"כ [איבערצאגענע פאממעראנצען] שרו, דאף דאין נאכלין חי, והרי בישלן העכו"ם, על כל פנים אינן באין בתורת מאכל ממש, רק לקינוח, והרי אינן עשויין ללפת הפת. אם עירב דבר שנאכל חי עם האינו נאכל חי, אזלינן בתר מה שהוא עיקר במאכל ההוא. דבר שנאכל חי ע"י

הדחק, אסור. לכן ביצה שצלאה עכו"ם אסור, מדלא חזי חי רק ע"י הדחק. מיהו כל בישול עכו"ם שסייע ישראל קצת בהשלכת קיסם או חתוי באש כדי למהר הבישול, שרי. ולכן שפחות עכו"ם שבבית ישראל, בישולן מותר בדיעבד, ואפילו לכתחילה סומכין להקל, מדלא אפשר שלא יחתה קצת א' מבני בית הישראלי. מליח וכבוש של עכו"ם לא גזרו עליו אבל לקולא מהני, דכשמלח ישראל דגים קטנים או שמלח בשר, עד שיהיו ראויין לאכלן במלחן חי, ואח"כ בשלן עכו"ם מותרים. כלים שבישל בהן עכו"ם, אפילו הוא כלי חרס, שופך עליו מים רותחין ג"פ וכשרים [כל זה בי"ד קי"ג]. [קאפפע] וכן שכר שעורים וכדומה. אין בו משום בשולי עכו"ם, דכי היכא דבטל פירא לגבי מים לעניין ברכה, דמברכין עליו רק שהכל, ה"נ לעניין איסור [פר"ח קי"ד סק"ו]. ברעצעל שמבשלו העכו"ם ואח"כ אופהו, נ"ל דבמקום שנהגו היתר בפת נחתום, שרי, דאתא אפייה ומבטל בישול [כא"ח קס"ח סי"ד ופסחים מא א']. ומחשש חתנות אסרו נמי לשתות שכר או שאר משקה משכרת אצל נכרי דרך קבע. ובמדינות אלו נהגו להקל בשכר שעורים או מעטה [קי"ד א']:

סעיף נג

וכבשין שדרכן לתת לתוכן יין

[כאיינגעלעגטע גורקען, וזויערקרויט] וכדומה. אבל באין הדרך לשום לשם יין, כבמדינתינו, מותרים [כמ"ז. ועי' י"ד צ"ו ס"ד וקי"ג סי"ד וקי"ד ט']:

סעיף נד

וחומץ

ר"ל או שדרך לתת לתוכן חומץ. ונ"ל דאפילו מבעבע כששופכו על הארץ דמותר בחומץ יין [קכ"ג ס"ו], אפ"ה בחומץ שכר אסור שמא עירב בו יין להשביחו בטעמו. מיהו במדינתינו שמורגל חומץ שעושין ממים וי"ש ששורין בתוכן [ראטהביכענע האבעלשפענע], והחומץ הזה הוא חריף ומוטעם מצ"ע ובזול מאד, והחומץ יין הוא ביוקר מאד, אין הסוחרים חשודים שיערבו זה בזה, שיהיה יותר מחלק הששי חומץ יין, [עי' רט"ז קי"ד סק"ד]:

סעיף נה

וטריית טרופה

מין דגים שקורעין אותן ומולחין אותן כמו [ההערינג] אצלנו, וחיישינן לתערובות דג טמא. ולכן יש לזהר נמי מלאכול [זארדעללען], דאף שהוא מין דג קטן טהור, עכ"פ ע"י

שנכבש במלח זמן מרובה נמוחו קשקשיו, ושמא נתערב בו דג של טמא, וכן שמעתי מפה קדוש של אאמ"ו הגזצוק"ל, שהיה נזהר מלאכלן מה"ט [ועי' לקמן ס"ח]:

סעיף נו

וציר שאין בה דגה כלבית שוטטת בו

דרך ציר של דגים טהורים שמתגדל בו כלבית [וי"ג כלכית], והוא שרץ קטן כמין דג טמא [כך נ"ל. ועי' שבת דע"ז ב' וחולין דצ"ז א', מ"ש רש"י בב' המקומות ודו"ק]. אבל כשמעורב בהציר גם ציר של דג טמא, שוב אינו מגדל כלבית. ואילה"ק כשיש שם כלבית נמי שמא בציר טמא הניח בו העובד כוכבים כלבית. י"ל דמה דקאמר הש"ס שציר טמא אינו מתגדל בו כלבית, לא שאינו נולד בו, דבשניהן *) אינו נולד רק שבציר טמא אינו נשאר חי:

סעיף נז

והחילק

הוא מין דג טהור שאין לו סנפיר בקטנותו ומותר, אבל חיישינן שנתערב בו דג טמא:

סעיף נח

וקורט של חלתית

מין פרי חריף שמחתכין אותו לקרטין קטנים בסכין של איסור:

סעיף נט

ומלח סלקונטית

[זאלקאנדיטא] נקרא בלשון לאטיין. והוא מלח שנילוש יחד עם בשמים, ומחליקין פניו בשומן חזיר:

סעיף ס

חלב שחלבו עכו"ם וישראל רואהו

אע"ג דכבר שמעינן לה מדיוקא דרישא, [במ"ו]. אפ"ה הדר ותנא לה, דמרישא הוה משמע דצריך לראותו ממש. ומיתורא דסיפא קמ"ל למטפי אהיתירא, דלא תידק מרישא. דדוקא רואה צריך, קמ"ל דאפילו ביכול לראותו מהני, דבכה"ג מרתת עכו"ם [עי' לעיל במ"ו]:

סעיף סא

והדבש

אף שנתבשל. עכ"פ נאכל כמו שהוא חי:

סעיף סב
והדבדניות

י"א דר"ל חלות דבש, דאין חוששין שמא שכך עליהן יין להטעים הדבש, מדמתקלקל הדבש עי"ז. וי"א דר"ל אשכולות ענבים שלקטן לאכילה שמשקה נוטף מהן, קמ"ל דמשקה הניטף מהן לא נקרחין יין וכן משמע בש"ס וכלקמן פרק ד' מ"ח:

סעיף סג
אין בהם משום הבשר משקה

ר"ל אף שהדבש או היין נוטף מהן, והרי גם דבש דבורים הוא בכלל השבעה משקין [יד דם שחט סי'], יין, דבש דבורים, דם, מים, שמן, חלב, טל, שמכשירין לק"ט [כר"צ רפ"ג דטהרות ורמג"א קנ"ח סק"ז], אפ"ה הכא אינו מכשיר, מדלא ניחא ליה במשקין היוצאין ורק ברסקן מחשב משקה כשלהי עוקצין:

סעיף סד
וכבשין שאין דרכן לתת לתוכן יין וחומץ

נ"נ דקמ"ל דלא גזרינן דלמא מקרי ועריב. משום דמדיוקא דרישא סד"א דצריך שידע וודאי שלא עירב בו:

סעיף סה
וטרית שאינה טרופה

ר"ל שנקרע הדג לפתיחות גסות, ועי"ז ניכר שהוא טהור. ולא גזרינן הא אטו הא:

סעיף סו
ועלה של חלתית

אף שיש קרטין בהעלין, לא חיישינן שנדבקו שם גם קרטין שנחתכו בסכין איסור:

סעיף סז
וזיתים גלוסקאות המגולגלין

נ"ל דר"ל זיתים שכבשן לאכילה, עד שנתנפחו ונתרככו כגלוסקאות, ואינו מניחן בכבישה עד שיתבקעו, רק בעוד אפשר לגלגלן מוציאן [ועי' מה שכתבתי עדיות פ"ד מ"ו]. וקמ"ל דלא חיישינן שמא זילף עליהן יין:

סעיף סח
רבי יוסי אומר השלוחין אסורין

ר"ל אותן זיתים שנפרכו מאד עד שהגרעינין משתלחין ונופלין מתוכו, אסורים, דחיישינן שע"י היין נתרככו. ולא קיי"ל כן:

סעיף סט
החגבים הבאים מן הסלולה

מהסל של חנווני:

סעיף ע
אסורין

דהחנווני זילפן ביין:

סעיף עא
מן ההפתק

ר"ל מן החבית שפותקין וזורקין את החגבים לשם כשנצודו, ושם אין מזלפן ביין:

סעיף עב
וכן לתרומה

כהן החשוד למכור תרומה לשם חולין, הדגים שלפניו בסל אסורין מחשש שזלפן ביין תרומה. אבל מהאוצר נזהר לבלי לזלף, דחייש שיתגלה הדבר, ויאסרו חכמים אוצרו.

פרק ג

סעיף א
כל הצלמים

נ"ל דנקט "כל" לרבויי אפילו אינו צורת אדם [כש"ך קמ"א סק"ג]:

סעיף ב
אסורים

בהנאה:

סעיף ג
מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה דברי רבי מאיר

אף דרובן נעשין לנוי, ר"מ חייש למיעוט:

סעיף ד
או כדור

או סייף, עטרה, וטבעת. ודוקא בעומד על שער העיר. מיהו בכפרים, כולן ובכל מקום ע"ז הם, מדאין דרכן לעשותן לנוי. אמנם בזמנינו, הכל לפי הנראה אם נעשה לעבדה או לנוי [ש"ך שם סק"ד]:

סעיף ה
הרי אלו מותרים

דמסתמא לא נשברה מאליה, דהעכו"ם כל זמן שעובדה שומרה מזה, רק העכו"ם שברה ובטלה [שם ס"ב]:

סעיף ו
מצא תבנית יד או תבנית רגל

ויש לו מושב רחב [ולרמב"ם אפילו אין לו מושב] דדוקא בצורה של בריה שלימה אמרינן לעיל דצריך שיאחוז בידו מקל דאל"כ אמרינן לנוי נעשה, אבל יד או רגל לא נעשה לנוי:

סעיף ז
צורת לבנה

ר"ל צורה שעושין עובדי החמה, שהיא כדמות מלך הנקרא [פעבוס] שיושב מעוטר בעגלה הנקרא [פאעטאן]. וכמו כן יש ללבנה צורה מיוחדת. אבל תמונת חמה ולבנה ממש, אף דאסור לעשותן ולהשהותן אפילו כשהן שוקעות, עכ"פ אינן אסורים בהנאה דאין דרך לעבדן [ש"ך שם סק"ח]. אמנם בשל רבים או בעשאן להתלמד, אפילו לעשותן שרי [שם ס"ד]:

סעיף ח
צורת דרקון

הוא כעין נחש שיש לו סנפירין בין חוליות הצואר, ונקרא בלשון לאטיין [דראקאני], ובל"א [דראכע] ובהנהו אפילו רבנן דמשנה א' מודו, מדוודאי נעבדין:

סעיף ט
רבן שמעון בן גמליאל אומר שעל המכובדין

ה"ה בינוניים, כל שאינן מבוזין [שם, שם, סק"י]:

סעיף י
אסורים

אפילו כשהצורות שקועות. וי"א דדוקא בבולטות [שם]:

סעיף יא
שעל המבוזין

כגון מטבעות יורות וכוסות:

סעיף יב
מותרין

מדאינו נוהג בה מנהג אלוה, כלקמן סוף משנה ח' והכי קיי"ל. מיהו בזה"ז שאין עובדין לצורות הללו, כולן מותרין רק שאין להשהותן [שם ברמ"א]:

סעיף יג
או מטיל לים

ר"ל או שוחק את הע"ז ומטיל לים או לנהר:

סעיף יד
אמרו לו אף הוא נעשה זבל

כשיזרנה לרוח:

סעיף טו
ולא ידבק בידך מאומה מן החרם

וקיי"ל כר"י:

סעיף טז
שאל פרוקלוס בן פלוספוס

נכרי היה. ואפשר דמדהיה פרוקלס פילוזוף, לכן נקרא בן פילוזופוס, על שם התאר שלו, כמו בן הבקר:

סעיף יז
את רבן גמליאל בעכו שהיה רוחץ במרחץ של אפרודיטי

כך שמה של הע"ז ההיא בלשון יון, שפירושו אשת הזימה שאמרו שממונה להצליח בנישואין. והיא הצורה של עובדי נוגה שנקרא ג"כ [פענוס] [ועי' תשובת חו"י ד"ה ע"ב דבכל כה"ג ליכא השתא משום לא ישמע על פיך, כמ"ש לעיל. ונ"ל ראיה לדבריו מסוף משנתינו שאין נוהג ביה מנהג אלדי מותר]. והעמידוהו שם לקישוט המרחץ ומותר לרחוץ בה בלי החזקת טובה [כפ"ד מ"ג]:

סעיף יח
אמר לו אין משיבין במרחץ

דברי תורה, משום דעומדין שם ערומים [ואף דגם זהו דין תורה שאסור לאומרו במרחץ אפילו בלשון חול [כא"ח פ"ה ב']. אמרינן בש"ס, דהוא שאלו בחדר הפנימי שבמרחץ, ששם אסור להשיב כלל בד"ת, וכשיצא לחדר האמצעי, דשם מותר בשאילת שלום, וה"נ משום איבת ההגמון, היה שם מותר להשיבו אין משיבין במרחץ [ול"מ נ"ל דמש"ה נמי

לא א"ל אסור להשיב במרחץ, דזהו וודאי ד"ת, אבל אין משיבין וכו' ר"ל אין נוהגין כך, או אינו מהראוי. אמנם כשיצא לגמרי א"ל התשובה דלקמן [עי' תוס']. ואף דהיה יכול לומר לו, אח"כ אשיבך, דזה מותר אפילו בפנימי. ולא היה צריך אח"כ לומר באמצעי אין משיבין במרחץ. אפשר שגם בזה איכא למיחש לאיבה ביני ביני, כשלא ידע עדיין למה אינו משיבו. או נ"ל דלהכי לא השיבו כן שלא יחשוב שרוצה להתיישב מה ישיב, דהרי לא ידע ההגמון הטעם למה לא ישיבנו מיד ויתמה עליו איך רחץ תחילה מבלי שידע התירוץ להקושיא]:

סעיף יט

היא באתה בגבולי

שהמרחץ קדם להצורה:

סעיף כ

אין אומרים נעשה מרחץ לאפרודיטי

דמרחץ אינו נוי לה, וכלקמן:

סעיף כא

אלא אומרים נעשה אפרודיטי נוי למרחץ

נמצא שהמרחץ עיקר והיא טפילה ונמצא שאין המרחץ תשמישי הע"ז כמו שחשבת אלא דמי טפי לדמות חמה ולבנה שעל המבוזין שמותרין כלעיל מ"ג:

סעיף כב

וזו עומדת על פי הביב

[רעננע] שהשופכין מקלחין בו מהמרחץ לחוץ:

סעיף כג

וכל העם משתינין לפניה

והרי אין זו עבודתה כפעור ונתבטלה בזה [כפ"ד מ"ה]:

סעיף כד

ואת שאינו נוהג בו משום אלוה מותר

והכי קיי"ל [י"ד קמ"ב י"ד]:

סעיף כה

ואת הגבעות

ה"ה מעינות, או אילנות שלא נטען לשם ע"ז דבנטען לעבדן, זהו אשירה שבתורה:

סעיף כו
הן מותרין

לזרוע שם, ולחצוב משם אבנים, דכל מחובר לא נאסר משום ע"ז. מיהו פירות של אילן הנעבד, דוקא מה שהוציא האילן כבר קודם שנעבד מותרין. אבל הפירות והשריגין ואפילו העלין שיוציא האילן אחר שעבדוהו, אסורים בהנאה [קמ"ה א']:

סעיף כז
לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת

צפויו. וה"ה משמשי הר הנעבד, אסורים, דגזירת הכתוב הוא כך דאף דמחובר אין הוא עצמו אסור משום ע"ז, אפ"ה התלוש שעליו אסור, וכ"כ כל תשמישיו אסורים. אבל תקרובות הר מותר בהנאה. מיהו בעשה בגופן מעשה, כגון שחפר בהר מערה לשם ע"ז, אף מחובר נאסר מיד, אף שלח עבדו עדיין. וי"א דוקא כשעבדו [ש"ך קמ"ה סק"כ]:

סעיף כח
ולא הגבעות אלהיהם

לפ"ז גם צפוי הר מותר, דאין נקרא כלל בשם אלוה:

סעיף כט
ומפני מה אשרה אסורה

דנימא נמי, תחת עץ רענן אלהיהם, ולא עץ רענן אלהיהם:

סעיף ל
מפני שיש בה תפיסת יד אדם

שאדם נטעו:

סעיף לא
וכל שיש בה תפיסת ידי אדם אסור

דס"ל דהא שאר מחובר נאסר אפילו נטעו ואח"כ עבדו, מדעכ"פ יש בו תפיסת ידי אדם, ות"ק סבר דאשירה מיירי בנטעו לשם ע"ז, אבל מחובר לא נאסר. והכי קיי"ל [קמ"ה א']:

סעיף לב
אמר רבי עקיבא אני אובין

אבינהו ואפרש דבריך, דהרי לפי מה שאתה דורש רישא דקרא אלהיהם על ההרים וגבעות, למדרש דהרים וגבעות גופייהו אף שנעבדו מותרים, א"כ סיפא דקרא ותחת עץ רענן מה דרשת ביה:

סעיף לג
ואדון לפניך

דלמה צריך קרא להזכיר עץ רענן, דאי בנעבד מיירי, הרי אמרת אפילו נטעו ואח"כ עבדו באמת גם הוא אסור, ומהקרא משמע דתחת עץ רענן נדרש כאלהיהם על ההרים, שיהיה הוא עצמו מותר. ואי בשלא נעבד העץ רענן, רק הע"ז עומדת תחתיו, פשיטא דמותר:

סעיף לד
דע שיש שם ע"ז

ורק לסימן כתבן קרא, כדי שנדע איה נחפש ע"ז לאבדה:

סעיף לה
מי שהיה ביתו סמוך לעבודה זרה

שהיה א' מכותליו משמש גם לבית ע"ז. ואף שאין הבית עצמו נעבד [ודלא כר"ב. ועי' ש"ך רקמ"ז]:

סעיף לו
כיצד יעשה כונס בתוך שלו ארבע אמות ובונה

ואותו הרווח ימלא אבנים או קוצים, כדי שלא תהנה הע"ז [קמ"ג]:

סעיף לז
היה

הכותל:

סעיף לח
נדון מחצה על מחצה

שאם הכותל עובי ב' אמות יחשוב מהם רק אמה א' לכניסת הד' אמות:

סעיף לט
מטמאין כשרץ

שמטמא במגע ולא במשא, אבל שיעורו בכזית, כמת, ולא בכעדשה כשרץ. אבל כשאינו מכיר אבניו, רשאי למכור לעכו"ם חלקו בכל מקום שהוא:

סעיף מ
שקץ תשקצנו

לשון שרץ:

סעיף מא
רבי עקיבא אומר כנדה

מטמא גם במשא. ודוקא בנעבד הבית בעצמו:

סעיף מב
בית שבנוי מתחלה לע"ז

שיהא הבית עצמו נעבד דנאסר מיד אף שלא עבדו עדיין [כפ"ד מ"ד]. או שהשתחווה לבית הבנוי. דאף דבאילן שהיה תלוש ולבסוף חברו ונעבד, כמחובר דמי ולא נאסר. אפ"ה בית שאין לו שרשים מחוברין בארץ כתלוש דמי [קמ"ה ש"ך סק"ג]. אבל בית שייחדו לדירת ע"ז, הו"ל תשמישי ע"ז, דאינו אסור עד שישתמש בו [ש"ך שם סק"ט]:

סעיף מג
הרי זה אסור

מיד כשבנאו:

סעיף מד
סיידו וכיירו

שעשה על הכותלים פטורי ציורי כיורים עם ציצים:

סעיף מה
לע"ז

לעבוד אח"כ הבית המסויד והיה בנוי תחלה לדירת אדם:

סעיף מו
וחידש

או שחידש בו דבר לשם ע"ז:

סעיף מז
נוטל מה שחידש

ואסור החידוש בהנאה, ושאר הבית אינו אסור כל עוד שלא עבדו. מיהו בנטל העכו"ם החידוש, ביטל הכל, ומותר כולו:

סעיף מח
הכניס לתוכה ע"ז

ולא התכוון לעבוד הבית:

סעיף מט
והוציאה

אפילו דעתו להחזירה:

סעיף נ
הרי זה מותר

מדלא הקצהו רק לפי שעה:

סעיף נא
אבן שחצבה מתחלה לבימוס

נ"ל דר"ל אפילו לא ייחדו רק להושיב ע"ז עליו, דינו כע"ז עצמו, דגם הוא נעבד:

סעיף נב
הרי זו אסורה

מיד:

סעיף נג
העמיד עליה ע"ז

לפי שעה מיירי כרישא:

סעיף נד
הרי זו מותרת

כולהו דינו כבית, ואפ"ה לא כללינה תנא יחד, משום דברישא יש קצת חילוק דבבית צריך שיחברם בקרקע לשם ע"ז. ובבימוס סגי בשחצבה בתלוש:

סעיף נה
הרי זו אסורה

אף שלא עבדו עדיין:

סעיף נו
והחליף

הוציא ענפים חדשים:

סעיף נז
העמיד תחתיה ע"ז

מיירי שנטעו מתחלה להעמיד תחתיה ע"ז, דאל"כ לא חמיר מאילו היה עצמו ע"ז, דלא נאסר במחובר [ר"ן]:

סעיף נח
וביטלה

נ"ל דוקא בבטלו מותר האילן. אבל בנטלה משם, כיון דלשם ע"ז שתחתיה נטעה, עדיין באיסורו עומד [עי' פ"ד מ"ד]. מיהו הרמב"ם והטור גרסו ונטלה:

סעיף נט
איזו היא אשרה

ר"ל הא דאמרינן לעיל דאילן שתחתיה ע"ז אסור, פליגי בה ר"ש ורבנן:

סעיף ס
רבי שמעון אומר כל שעובדין אותה

האילן עצמו דוקא:

סעיף סא
נתיר להן את האילן

לאחר שיסירו מתחתיו

סעיף סב
לא ישב בצלה

אפילו כשהצל רחוק מאוד מתחתית האשירה, שאינה מאהלת על היושב שם, אסור. בין שנעבדת או שע"ז מונח עדיין תחתיה. מיהו דוקא לישב שם אסור, דשמא יתכוון ליהנות. אבל לעבור בצל זה, אפשר ולא מכוון שרי. רק לעבור תחתיה ממש, דוקא כשהוא רץ, ובאי אפשר בעניין אחר שרי [קמ"ב ס"ט]:

סעיף סג
ואם עבר טמא

דוודאי יש תקרובת ע"ז תחתיה, והאהיל האילן עליו ועל התקרובת דמטמא באהל. [ומה שהקשה רתוי"ט הרי האשירה בעצמה מטמא בהאהילה עליו. נ"ל לפמ"ש לעיל סי' ס"ב. דמתניתין מיירי ג"כ בע"ז מונח תחתיה, וכ"כ בש"ע [קמ"ב ט']. א"כ קאמר שפיר הכא דאפילו נטלה יישם אי אפשר שלא יהיה שם תקרובת, ולרתוי"ט רק תקרובת ע"ז מטמא באהל ולא ע"ז עצמה]:

סעיף סד
היתה גוזלת את הרבים

שנופה נוטה לר"ה:

סעיף סה
טהור

דטומאה דרבנן הוא ובכה"ג לא גזרו:

סעיף סו
וזורעין תחתיה ירקות בימות הגשמים

שאז צל קשה להן:

סעיף סז
אבל לא בימות החמה

שהצל יפה להן אז:

סעיף סח
והחזרין

חזרת, [מעערעטטיך]:

סעיף סט
לא בימות החמה ולא בימות הגשמים

שהצל יפה להן לעולם. וקיי"ל דכל הירקות מותר ליטע תחתיה משום דגם הקרקע של היתר גורם הגידול. ואף דגם זה וזה גורם אסור לכתחילה, עכ"פ משום דהנמייה ממילא נושרת להכי מותר ההנאה אפילו לכתחילה [ש"ך קמ"ב סי' קכ"ה]:

סעיף ע
מפני שהנמייה

עלין שלה:

סעיף עא
והוה להן לזבל

לדבריהן דרבנן קאמר. לדידי מדהוה זו"ז גורם מותר גם בימות החמה, אבל לדידכו גם בחורף לתסר משום הזבל. ורבנן ס"ל דבחורף מזיק יותר בצל ממה שמשביח בזבל:

סעיף עב
נטל ממנה עצים

מהאשירה נטל הישראל עצים. דאילו נטל העכו"ם ממנה עצים הרי ביטלה כסוף פרקן:

סעיף עג
אם חדש יותץ

דההיסק ראשון מחזק התנור ונאסר לעולם:

סעיף עד
ואם ישן יוצן

יצנן התנור ולא יאפה בהיסק זה. מיהו אנן קיי"ל כלעיל דזו"ז גורם מותר בדיעבד, והכא שצריך לנתץ התנור, כדיעבד דמי [כתוס' פסחים כ"ו], ולהכי אפילו בחדש סגי בצינון, מדצריך אח"כ נמי עצים דהיתר [ועי' ש"ך קמ"ב סק"י]:

סעיף עה
אסורה בהנאה

מיירי באבוקה, של איסור כנגדו שנהנה מהאיסור כשהוא בעין:

סעיף עו
כולן אסורות בהנאה

דככר דבר שבמניין הוא ולא בטל:

סעיף עז
רבי אליעזר אומר יוליך הנאה לים המלח

ר"ל דמי הפת הנאסר שנתערב:

סעיף עח
אמרו לו אין פדיון לע"ז

וקיי"ל כר"א [קמ"ב ב']:

סעיף עט
נטל הימנה כרכור

לעשות ממנו [וועבער שיפפכען], שמניח בו האורג פקע חוט הערב, לזורקו בין תוטי השתי כשאורג.

סעיף פ
אמרו לו אין פדיון לע"ז

קמ"ל רישא לרבותא דרבנן אף דבשעת גמר הפת ליתא לאבוקה בעין, אפ"ה אסור. וקמ"ל סיפא לרבותא דר"א, אף דבשעת גמר הבגד איתא לכרכר בעין, אפ"ה שרי. ולגירסת הספר דגרס רק ברישא פ"א נתערבה באחרים, ורק בסיפא גרס ואחרים באחרים, י"ל דנקט רישא לרבותא דר"א דאפילו בחד תערובות שרי בהולכת הנאה לים המלח. ונקט סיפא לרבותא דרבנן דאפילו בב' תערובות אסור פדיון [ותוס' גם בסיפא לא גרסו, ואחרות באחרות] ויש לומר עוד דנקט רישא באכילה לרבותא דר"א, וסיפא בהנאה לרבותא דרבנן:

סעיף פא
כיצד מבטלה

העכו"ם להאשירה, דכל זמן שלא באתה לרשות ישראל מהני ביטול העכו"ם. אבל משמשי ע"ז אף משבא ליד ישראל עכו"ם מבטלה [קמ"ו סעי' ב']:

סעיף פב
קירסם

נטל ענפיה היבשים:

סעיף פג
וזירד

כרת ענפיה הלחים [ובמ"ק ד"ג א' כתב רש"י בעצמו דזירוד שייך בחותך היבשים והלחים יחד]:

סעיף פד
הרי זו בטלה

ואפילו ביטול בעל כרחו מהני [קמ"ו]:

סעיף פה
שפייה

אם חתך מגופה שפאים, [שפעהנע] בל"א:

סעיף פו
שלא לצורכה מותרת

נ"ל דקמ"ל אפילו כרת מגוף עצמה, אפ"ה לצרכה אסורה, ומכ"ש ברישא שלא חתך רק הענפים:

פרק ד

סעיף א
רבי ישמעאל אומר שלש אבנים זו

וכ"ש א' על ב':

סעיף ב
בצד מרקוליס

שם האליל זה הוא מערקור שהמנוהו עובדיו על סוחרים ועוברי דרכים, ומקימין פסל זה העשוי מאבן בפרשת דרכים, ובידו הנטויה מורה הדרך, ולפעמים זקפו אבן א' ע"ג ב'

אבנים, שיהיה אבן העליון דוגמת הראש, וב' אבנים שתחתיו שבולטין מזה ומזה דוגמת הידים. ואלו הב' התמונות, מרקולס גדול נקראין, וכל העובר שם מעובדיו משליך שם אבן לכבודו, וזהו עבודתו:

סעיף ג
וחכמים אומרים שנראות עמו

ר"ל כל שסמוכות לו תוך אמה:

סעיף ד
אסורות

אפי' א' או ב' שמונחים שם יחד, או ג' זו בצד זו, אסורות, דאמרינן ממרקוליס גדול נפל לשם:

סעיף ה
ושאין נראות עמו מותרות

דכשרחוקות ממרקולים אינן אסורים רק כשמונחות א' על ב', דאז מרקוליס בפ"ע הוא. ור' ישמעאל ס"ל אפי' רחוק בד' אמות ממרקוליס הגדול, אסור, דלפעמים עשו מרקוליס קטן, דהיינו ג' אבנים זו בצד זו, בצד מרקוליס גדול:

סעיף ו
מצא בראשו

של מרקוליס:

סעיף ז
הרי אלו מותרין

והוא שאין מונחין שם דרך נוי, כגון שהמעות בכיס ותלוי בצווארו, והכסות והכלים מונחים מקופלים על ראשו או על כתיפו. דאל"כ הו"ל נוי ע"ז ואסור עד שיתבטל. מיהו כל תקרובת ע"ז אפי' ביטול לא מהני, וגרע בהא מע"ז גופה [קל"ט ב']:

סעיף ח
פרכילי ענבים

בלשון לאטיין נקראו זמורות ענבים משולבות כשרשרות במעשה אומן, [פערגולא]:

סעיף ט
וסלתות

בכלי זכוכית:

סעיף י
אסור

משום תקרובת ע"ז. מיהו דוקא הנהו, דכל תקרובת ע"ז אינו נאסר מיד כשהניחו לפניה, רק אם מינו קרב לפנים בביהמ"ק. דאל"כ לא נאסר רק בעשה בו מעשה, דומיא דזביחה או זריקה, כגון ששבר מקל לפניה, שהוא כעין זביחה, או שזרקו להמקל לפניה. שהוא דומיא דזריקה. וגם צריך שיהיה דרך לעובדה באותו הגוף, אף שאין דרך לעבדה באותה מעשה. וה"נ במתניתין יינות שמנים וסלתות חזיין לפנים למנחות. ופרכילין נמי שמא בצרן מתחלה לכך דהו"ל כעין ביכורים שבפנים [ועי' י"ד קל"ט ג']:

סעיף יא
נהנין מהן

דאין הקדש לע"ז עד שיקריבו בתקרובת:

סעיף יב
שלא בטובה ואין נהנין מהן בטובה

שלא יחזיק טובה לבעליה לומר לו [דאנק]. וכ"ש שאסור ליתן שכר:

סעיף יג
היה שלה ושל אחרים נהנין מהן בין בטובה ובין שלא בטובה

מדלא קאמר נהנין ממנה אפי' בטובה. נ"ל דה"ק, דוקא בטובה דומיא דשלא בטובה, דהיינו בהחזקת טובה. אבל בשכר אסור [כפ"ק מ"ד]:

סעיף יד
אסורה מיד

אף שלא עבדה עדיין:

סעיף טו
ושל חברו

ה"ג ול"ג ישראל:

סעיף טז
וישראל אין מבטל ע"ז של נכרי

וכ"ש ע"ז שלו אין לה ביטול עולמית אפי' במשותף בה עם העכו"ם [קמ"ו א']:

סעיף יז
המבטל ע"ז ביטל משמשיה

אפי' הם כבר ביד ישראל, נתבטלו עם ע"ז שנתבטלה בעודה ביד עכו"ם [שם י"ג]:

סעיף יח
פחסה

הכה בקורנס עד שנתמעך פניה דוקא:

סעיף יט
הרי זו אינה בטילה

דרק לפי שעה רתח עליה, והדר פלח לה:

סעיף כ
מכרה

אפי' לצורף ישראל אסרי רבנן [וי"ח]:

סעיף כא
לא ביטל

והכי קיי"ל. מיהו משמשי ע"ז שמשכנן ולא פדאן, נתבטלו [שם ס"ח]:

סעיף כב
בשעת מלחמה אסורה

מיהו בהיו יכולין לחזור אליה ולא חזרו, נתבטלו [שם]:

סעיף כג
בימוסיאות של מלכים

אבני גזית שמזה ומזה בדרך המלך, שכשהמלך עובר, מושיבין שם ע"ז, וכשעובר שם משתחווה לה:

סעיף כד
מפני שמעמידין אותם בשעה שהמלכים עוברים

ר"ל לפעמים המלך עובר בדרך אחרת, ואינו חושש למה שהניחו כאן הע"ז, והו"ל כע"ז שהניחוה עובדיה בשעת שלום, דשריא. אי נמי שכשיראו שהמלך יבזה אותה, גם הן מבטלין איתה [כך כתבו הר"ן ותוס', וק"ל מה איריא בימסאות, הרי גם הע"ז בעצמה נמי מותרת מה"ט. ואפשר דבע"ז גופה לא הקילו בסתמא. אבל מ"ש הר"ב דמשום שמעמידין אותה רק לפי שעה לא נאסרה, כך כ' רש"י במתני' לפי הס"ד, אבל לא קיי"ל כן, דאפ"ה כשהקצוה לכך אסור [ש"ך קמ"ה ס"ק י"ח]:

סעיף כה
יאבד עולמו מפני השוטים

ואם יאביד השוטים תתבטל הבחירה, שכל א' יהיה ירא לנפשו. משא"כ כשיאביד

הע"ז, לולא הטעם של איבוד העולם, הי' ראוי שיבטלה הקב"ה, דלא תתבטל הבחירה עי"ז, דהרי יכול לעשות אחרת. [והא דהקשו על ע"ז ולא הקשו על שאר עבירות, דכל הגוזל ראוי שיאבד גזילתו, וכל אוכל איסור ראוי שלא ישבע. י"ל שאני ע"ז דחמירי שנוגע בכבוד עצמו ית', והוא תכלית השלמת כל בני עולם שיכירו הבורא עולם, לפיכך חשבו, שראוי שיעכב הקב"ה האדם מחטא זה]:

סעיף כו

אמרו להן אף אנו מחזיקין ידי עובדיהם של אלו

ר"ל נצדיק את העובדים לצבא השמים לבקש להם התנצלות, דבשלמא בשיניח כולן י"ל שאין הקב"ה חושש לטפשים הללו וכדאמרינן בעגל כלום מתקנא אלא גבור בגבור וכו', וכי בשביל שוטים הללו יאבד הקב"ה עולמו לכן מניח כולן להודיע שאין חושש. אבל אם יאבד קצת מהן ויקיים קצת מהן, הרי יראו שחושש לפגם כבודו ית', יאמרו א"כ למה לא יאבד עולמו עם כולן בעבור כבודו, בלתי ספק ח"ו תש כחו מלבטלן:

סעיף כז

שהרי הן לא בטלו

והאחרים בטלו ולא יתלו דמפני שיש לעולם צורך להם לא בטלו.

סעיף כח

לוקחין גת בעוטה מן העכו"ם

שבעט ודרך העכו"ם הענבים שבהם. [ואע"ג דמשניות הבאין עד סוף הפרק, כולן מדברים מבעיטת ענבים וייי"נ, ולפיכך טפי היה שייך שיחברם תנא לפרק דלקמן שמדבר ג"כ מייי"נ. נ"ל דמשוי"ה חברן תנא לפרקן שמדבר מענייני ע"ז, כדי שלא לסיים הפרק עם הוכחת טעות שע"ז אלהות]:

סעיף כט

אף על פי שהוא נוטל בידו

ענבים מתוך היין.

סעיף ל

ונותן לתפוח

הוא מקום קבוצת הענבים. ור"ל אף שנגע העכו"ם ממש בידו בהענבים שנדרכו בהגת ובהשרף שם, אפ"ה שרי, דאכתי לאו יין הוא. ולב"י דס"ל [י"ד קכ"ג י"א] דבנגע, ברגל נמי אוסר, א"כ מה רבותא דלקח ענבים בידו, מהדריכה שדרכה ברגלו. י"ל דהרבותא

היא די"ל דבהדריכה איכא למימר דבעבידתיה טריד. משא"כ בלוקח ענבים בידו אין כאן עבידתא:

סעיף לא

ירד לבור

הוא הבור שלפני הגת, שסדין אותו שלא יבלע היין, והיין מקלח מהגת להבור, ואם לאחר שירד נגע בו עכו"ם אסור:

סעיף לב

והשאר מותר

אף אם יגע בקלוח מותר. ואנן קיי"ל, דמשהתחיל היין להמשך, אפילו נמשך רק בהגת עצמו אז נאסר במגע. ובפינה ישראל החרצנים למעלה והיין נשאר בהגת לבדו נקרא המשכה, דאז אפילו נגע עכו"ם רק בחרצנים שיש בהן טופח על מנת להטפיח נאסר היין [קכ"ג י"ז]:

סעיף לג

דורכין עם העובד כוכבים בגת

של עכו"ם, ולא הוה משתכר באיסורי הנאה, דס"ל דכל זמן שלא ירד לבור אפילו בשתייה שרי. [ואילה"ק עכ"פ גורס טומאה לחולין שבא"י, שיוכשרו הענבים ע"י היין היוצא, ויתטמא מהגת של עכו"ם שהוא טמא. ואי"ל משום דכבר הוכשרו כשבצרו, דהרי הבוצר לגת הוכשר [כשבת דט"ו]. ליתא, דהתם לא הוכשר רק מדרבנן מגזירות י"ח דבר, והשתא כשדורכן, יכשירן מדאורייתא, ויגרום שיקבלו טומאה דאורייתא. י"ל דמיירי שכבר הלך עכו"ם בדריכתו שתי וערב, והוכשרו ונטמאו כבר. מיהו אנן קיי"ל דחולין מתוקנים שבא"י מותר לטמאן להדיא, ולחולין הטבולין לתרומה, מותר עכ"פ לגרום להן טומאה [רמב"ם פט"ז מטומאת אוכלין ה"ט ועי' כ"מ שם].

סעיף לד

אבל לא בוצרין עמו

דהרי כשיבצרן יכשירן, וכשיתנן לכלי של עכו"ם יתטמאו:

סעיף לה

ישראל שהוא עושה בטומאה

שעובר עבירה לטמא התרומה והמעשרות שבתבואתו:

סעיף לו
לא דורכין ולא בוצרין עמו

אף שכבר הלך הע"ה שתי וערב וכבר הוכשרו עי"ז ונטמאו כבר, עכ"פ שאני ע"ה מעכו"ם, דע"ה נצטווה שלא לטמא תבואתו, וכשמסייעו באותו מעשה, אף שנטמאו כבר, הרי מסייע ידי עוברי עבירה הוה:

סעיף לז
אבל מוליכין עמו חביות

ריקנית:

סעיף לח
לגת

מדאינו מסייע בגוף המעשה שעושה הע"ה בעבירה:

סעיף לט
ומביאין עמו מן הגת

דמעשה אחרת הוה, ומה דהוה הוה:

סעיף מ
לא לשין ולא עורכין עמו

אף דכבר נטמאו בלישה, לישה ועריכה חדא מלתא היא, וכולה בעבירה. וכמו שאסור מה"ט הדריכה ביין כן אסרו העריכה בעיסה, אף שכבר התחיל הע"ה וטמאו:

סעיף מא
אבל מוליכין עמו פת לפלטר

הוא מוכר הפת, דמעשה אחרת היא וכבר נטמא. וקיי"ל דלטבל מותר לגרום טומאה, ובחולין מתוקנין מותר לטמא להדיא [כלעיל סי' ל"ג]. ואפ"ה אסור לדרוך [ולבצור] עם הע"ה הטבל, מדגורם שיאכלם בעבירה [תוס' הכא דנ"ו א']:

סעיף מב
אם יש לו עליו מלוה

שעשה לו הישראל היין אפותיקי מפורש, אף שהיין ברשות ישראל, וכ"ש שמשכנו ביד עכו"ם:

סעיף מג
אסור

שמא נגע בו לראות האיך הוא.

סעיף מד
אין לו עליו מלוה

על היין, אף שהישראל חייב לו:

סעיף מה
מותר

אפילו אין על היין שום חותם, ואפילו נמצא על ידו קצף היין, תלינן שמדופני החבית לקח הקצף:

סעיף מו
נפל לבור ועלה

מת. דאילו עלה חי, אף דבנפילתו לא נתנסך, אמרינן דבעלייתו הודה לע"ז על שניצל וניסכו [קכ"ד כ']:

סעיף מז
ומדדו בקנה

ר"ל או שמדד העכו"ם היין שבבור בקנה המדה:

סעיף מח
התיז את הצרעה בקנה

שדחה בקנה שבידו את הצרעה מהיין, ולא נגע עם ידו בהיין:

סעיף מט
או שהיה מטפח על פי חבית מרותחת

שהיין העלה רתיחות, וטפח הרתיחות ממנו, ואין דרך ניסוך בכך [עי' קכ"ד י"א]:

סעיף נ
זה היה מעשה והכשירו

וקיי"ל דבמדדו בקנה ואינך אסור בשתייה ומותר בהנאה, דבכולן מוכח דאין כוונתו לנסך, רק מתעסק במלאכתו, ובכה"ג אסור רק בשתייה. ובמקום הפסד קצת יש להקל בכה"ג בהנאה אפילו נגע בהיין ממש, כשמוכח שאין כוונתו לנסך [קכ"ד י"ט]. וכלל מגע יין, הדין מחולק לב' עניינים, דהיינו במגע ביין עצמו, או בנגע בהיין ע"י דבר אחר, (א) שנגע ביין עצמו. כל מגע עכו"ם ביין שתאסר בהנאה, צריך ה' תנאים. (א) שידע שהוא יין. (ב) שיתכוון ליגע בהיין. לאפוקי בנפל שם ועלה מת, או תינוק שנגע, דלאו בר כוונה הוא. (ג) אף שמתכוון ליגע בהיין, אם מתכוון אז להתעסק בדבר אחר, כגון למדדו בידו או בקנה המדה דלעיל וכדומה, לא מחשב מגע לאסור בהנאה. (ד) נגיעה

האוסרת היא ביד או ברגל [וי"א דוקא בידו]. (ה) וצריך נמי שישכשך [שוועגקעלן] בל"א, בהיין, ואפילו שכשוך מועט אוסר, ואפילו שכשך בפיו כגון ששתה ממנו, או אפילו מצץ במינקת בחבית והעלהו לפיו מחשב שכשוך. בחסר חד מהנך, אינו אסור בהנאה רק בשתייה [קכ"ד י' י"א]. ולכן בנגע אפילו ביין עצמו ולא שכשך, מותר בהנאה [ש"ך שם ס"ק כ']. (ב) מגע ע"י דבר אחר יש בו ח' חלוקים (א) אם נגע בכלי יין פתוח, והיה בהמגע כל חמש תנאים הנ"ל נאסר היין בהנאה [קכ"ד י"ז]. וי"א דצריך נמי שיגביה הכלי. ולכן כל שנגע בכלי פתוח, ושכשך ולא הגביה במקום הפסד מותר בשתייה [קכ"ד י"ז, וקכ"ה א']. (ב) מיהו בשפך יין מהכוס אחר שהגביהו, הוה כשכשוך, ואסור רק בשתייה [קכ"ד י"ח]. ולדידן שהעכו"ם שבינינו אין עע"ז. כל יין שאסור מצד הדין רק בשתייה, לנו במקום הפסד מותר אף בשתייה [ש"ך קכ"ג מ"ג, וקכ"ד י"ח, וקכ"ה סק"א. ועי' עוד שם קכ"ד ס"ק ע"א]. ולהכי במקום הפסד מותר ג"כ היין שנשאר בידו אחר שיצק ממנו, אפילו בשתייה [ש"ך קכ"ה סק"א]. (ג) אם נגע בכלי יין פתוח והגביה ולא שכשך, מותר בשתייה, וכ"ש בתרתי לטיבותא, שנגע בכל יין הפתוח, ולא הגביה ולא שכשך דמותר בשתייה [קכ"ד י"ז וי"ח, וקכ"ה י']. (ד) וכל זה בכלי שפיו צר, דאפשר דניחא ליה בשכשוך, מדלא משתפך כל כך מהר. אבל בכלי שפיו רחב, דלא ניחא ליה בשכשוך, שמא ישתפך. וגם אין הכלי מלא מאד, דבכה"ג ליכא למיחש שיגע בו כרגע, מבלי שירגיש הישראל, אז אפילו הגביה הכלי ושכשוך, מותר בשתייה, כל זמן שלא נגע בגוף היין בעצמו [קכ"ה י']. (ה) נגיעה ע"י דבר אחר בכוונת מגע, רק במקום הפסד מרובה מותר בשתייה בזה"ז [ש"ך קכ"ד סקע"א]. אבל נגיעה על ידי דבר אחר שלא בכוונת מגע כגון שהכניס או הוציא הברזא מהכלי, או שלא בכוונת יין, מותר אף בשתייה [קכ"ד כ"ד]. (ו) לדידן אין חילוק בין קדים נגיעת היין להכלי קודם מגע עכו"ם להכלי, או שקדם מגע העכו"ם להכלי קודם ששפך לתוכו היין להכלי, שרי כשיצטרף אליו שנגע שלא בכוונה [קכ"ד ש"ך סקנ"ז]. (ז) כל זה בכלי פתוח. אבל בכלי סתום אפילו אינו מחותם, אפילו הגביה ושכשוך, והכלי ג"כ מלא מותר בשתייה [קכ"ד סכ"ה]. (ח) נגע העכו"ם להכעיס או להלעיג את הישראל כדי לאסרו עליו, ואפילו נגע ביין עצמו, ואפילו אמר העכו"ם שלא ידע שנאסר היין ע"י כך, ואומדנא דמוכח שכוונתו להכעיס, מותר בשתייה, ויש לשתותו בפני העכו"ם, שלא ירגיל א"ע בכך [ססי' קכ"ד]:

סעיף נא

המטהר יינו של עכו"ם

שנדרך יינו של נכרי על ידו בכשרות, כדי שיהיה מותר לישראל:

סעיף נב
ונותנו ברשותו

של נכרי:

סעיף נג
בעיר שיש בה עכו"ם וישראלים

וה"ה בעיר שישראלים רגילים לבוא שם כל שעה:

סעיף נד
מותר

דמתירא שמא יראהו ישראל, נכנס, ויפסל יינו. מיהו לכתחילה צריך מפתח וחותם. ובדיעבד סגי במפתח או חותם, ולא דמי דלעיל משנה י', דהתם היין של ישראל הוא ואינו חושש להפסדו. אבל באין עכו"ם דר באותו חצר שפתוח לר"ה, אפילו בלי חותם כלל שרי [קל"א א', וש"ך שם סק"ד]:

סעיף נה
בעיר שכולה עכו"ם

או שאין הבית פתוח לר"ה:

סעיף נו
אסור

אפילו היה בו ב' חותמות דחיישינן שמא זייף אותם:

סעיף נז
עד שיושיב שומר

מיהו בנתנו ברשות עכו"ם אחר שאינו בעל היין, מותר במפתח וחותם וא"צ שומר. ודוקא שאין העכו"ם כפוף תחת העכו"ם בעל היין, דבכפוף תחתיו בעניין שאינו יכול למחות בו כשיגיע ביין, הו"ל כאילו היה ברשות בעל היין [שם]:

סעיף נח
רבי שמעון בן אלעזר אומר כל רשות עכו"ם אחת היא

אפילו אינו בעל היין, ואינו כפוף תחתיו, אפ"ה אסור בלי שומר, והלכה כת"ק [שם]:

סעיף נט
והלה כותב לו התקבלתי ממך מעות מותר

אפילו בעיר שכולה עכו"ם אפ"ה מותר במפתח וחותם א' לכתחילה. ובדיעבד סגי רק בחותם א', דהו"ל כיינו של ישראל ביד נכרי, דסגי בהכי:

סעיף ס

זה היה מעשה בבית שאן ואסרו חכמים

וי"א דבחותם תוך חותם, או במפתח וחותם מותר בהפסד מרובה [ש"ך שם]. כלל יחוד עכו"ם עם היין (א) אם נתייחד העכו"ם עם היין, והוא באופן שמתירא כל שעה שמא יראנו הישראל, שרי היין בדיעבד. אבל באינו מתירא, אז אם יש על היין ב' חותמות, או מסגר וחותם א', שרי להניחו לכתחילה ביד עכו"ם. ובחותם א' שרי בדיעבד. ובסתום במגופה בחוזק רק בהפסד מרובה שרי [קכ"ט א', וק"ל א']. (ב) מסגר א' לא הוה כחותם א' [קי"ח ד]. (ג) ב' קשרים משונים הוה כב' חותמות. וכ"כ ב' אותיות ישראלית שלא נעשו בדפוס א' יחד, הוה כב' חותמות [ק"ל ה' ו']. (ד) חבית של עץ צריך שיהיו החשוקים שקורין [רייפען] בל"א מכסים כל דופני החבית, והשולים כפולים, והמגופה יהיה נסתם בחוזק, ויחתוך כל הברזות שיהיו שוות לדופן החבית, ויכסה הברזות בעור או בטס ויקבעהו במסמרות סביב, ואח"כ יניח החותם חציו על העור והטס וחציו על החבית, ועוד חותם ב' בדוגמת הראשון בצד השני מהמגופה. מיהו בדיעבד אפילו בחבית עץ פשוט ורק בחותם א' סגי. אבל אם לא חתך הברזות בשוה לדופן החבית, אפילו בדיעבד אסור [ש"ך ק"ל סק"ב]. (ה) כלי מהודק יפה, שטורח גדול להסיר המגופה, וחותם א' חציו על המגופה וחציו על החבית, הוה כחותם תוך חותם [תשו' מהר"מ א"ש]. (ו) שק מחותם אינו אפילו כחותם א', רק אם הפך התפירות לפנים. ואם חתם הדבר הנשלח וגם השק, הו"ל כב' חתימות [קי"ח ד']:

פרק ה

סעיף א

השוכר את הפועל לעשות עמו ביין נסך

עכו"ם ששכר ישראל להוריק יי"נ או להוליכו:

סעיף ב

שכרו אסור

וה"ה בסתם יינם. מיהו בזמה"ז לכתחילה לא ישכיר עצמו או בהמתו, ביתו, או כליו לסתם יינם. ובדיעבד מותר [קל"ג ש"ך ד'] וגם לכתחילה נהגו להקל וטוב להחמיר [קכ"ג א']:

סעיף ג
שכרו מותר

מיהו בשכרו להעביר ק' חביות של שכר, והיה ביניהן חבית יי"נ, אם אמר לו העביר לי כל חבית בפרוטה, יקח מהעכו"ם רק צ"ט פרוטות, כדי שלא יתערב ביניהן הפרוטה שמיי"נ [ט"ז קל"ג סק"ז]. ולכתחילה אסור להשכיר לו כן. אבל בא"ל העביר לי ק' חביות בק' פרוטות, ולא אמר חבית חבית בפרוטה, כולן אסורות [שם ג'], ולא מהני השלכת הפרוטה לים המלח, כדשרינן בחבית יי"נ שנתערבה באחרות [משנה י']. דהכא שאני, דאפשר האי חבית דאיסורא גרמה כל השכר, דאולי אי לא רצה להעביר האיסור, לא היה העכו"ם שכרו כלל:

סעיף ד
שכרה אסור

נקט הך בבא משום סיפא:

סעיף ה
שכרה מותר

קמ"ל אף דמסתמא מתחילה שכרו להניח לגין יין שלו עליה, וסד"א דכשכרו מתחלה ליי"נ דמי. קמ"ל דעכ"פ אם לא יניח לגינו עליה לא ינכה משכרו כלום, להכי שרי [שם ס"ב]. [כך מייתי הצריכותא בש"ס [דס"ה א']. ול"מ נ"ל לפי מרי דמסיק הש"ס [דס"ב ב'] *) דבחמרין מדנפיש אגרייהו קנסינהו, אפשר לומר דצריך תנא למנקט ב' בבי ' דרישא קמ"ל דאף דבפועל לא נפיש אגר אפ"ה משום חומר דיי"נ קנסינהו. וקמ"ל סיפא בחמרין דאף דנפיש אגרייהו, אפ"ה בהבלעה שרי]:

סעיף ו
יין נסך שנפל על גבי ענבים

ולא שהה עליהן מעל"ע:

סעיף ז
ידיחן

בצוננים:

סעיף ח
ואם היו מבוקעות

או שניטל עוקציהן:

סעיף ט
אסורות

כשאין בהן ס' נגד היין שבלעו:

סעיף י
או על גבי תמרים

שדרכן להיות בלי עוקץ [לא כענבים שדרכן להיות תלויין באשכול], ועי"ז הו"ל כמבוקעות:

סעיף יא
אם יש בהן בנותן טעם

שאין בהן ס' נגד היי"נ:

סעיף יב
אסור

מיהו יין בתאנים יבשים, נטל"פ הוא ומותר. [אמר המחבר, הנה בתוס' ורי"ף ורא"ש ל"ג הך בבא כלל. רק מרש"י בגמ' נראה שהיה גירסתו כגירסת הספר. ולפעד"נ דמדלא מקשה הש"ס לקמן [דס"ו א'] לרבא דמוקי לרישא דמתניתין בענבים מבוקעות דאסורות דתני, דמיירי בנ"ט, וק' א"כ למה שני תנא בלישני' למנקט ברישא אסור ובמציעתא בנפל ע"ג תאנים נקט בנ"ט, ש"מ טפי דרישא אסור במשהו קאמר. אע"כ דל"ג האי מציעתא כלל. ואפ"ה מקשי בש"ס שפיר לרבא מעשה לסתור, דלרבא דמי גרוגרת לענבים מבוקעות. מדאין להן עוקץ, וא"כ שניהן בנ"ט. וא"כ למה נקט במתני' בהמעשה דמותר. ולאביי י"ל מדאסור ברישא בענבים, ש"מ דבא"מ בנ"ט, ובהמעשה שרי לגמרי, ודו"ק]:

סעיף יג
מעשה בביתס בן זונן שהביא גרוגרות

תאנים יבשים:

סעיף יד
בספינה ונשתברה חבית של יין נסך ונפל על גביהן ושאל לחכמים והתירום

מדנותן טעם לפגם:

סעיף טו
כגון חומץ

של יין נסך:

סעיף טז
שנפל על גבי גריסין

רותחין שפוגם טעמן. ודוקא באכלן רותחין. אבל בחזר וציננן, הרי פוגם ולבסוף השביח אסור. וכ"כ בנפל על גריסין צוננים שמשביחן אף שחזר והרתיחן, הרי השביח ולבסוף פוגם אסור [י"ד ק"ג]. [ונ"ל דמה"ט נמי נקט תנא "כגון", והרי פשוט מובן כל שאין נ"ט לשבח מותר. אלא דקמ"ל דאפילו בחומץ בגריסין דאינו נטל"פ מצ"ע, דהרי בצוננין משביח [עבש"ס דס"ז א'], ורק מצד שהן רותחין פוגם בהן החומץ, וסד"א דהו"ל כפוגם מחמת ד"א כש"ס לקמן, אפ"ה שרי, ועתוס' [דס"ו ב' בסוף העמוד]:

סעיף יז
עובד כוכבים שהיה מעביר עם ישראל כדי יין ממקום למקום

והן סתומות בפקק:

סעיף יח
אם היה בחזקת המשתמר

שלא הודיעו הישראל שמפליג, ואפילו שהה אח"כ זמן רב:

סעיף יט
מותר

אף דבקל יעביר הפקק, ירא הוא שיבוא הישראל פתאום:

סעיף כ
אם הודיעו שהוא מפליג

ר"ל שאמר להעכו"ם שמתרחק ממנו, ושהה הישראל כדי וכו':

סעיף כא
כדי שישתום

ר"ל שיפתח העכו"ם קצת מהמגופה [והוא מלשון שתום עין ר"ל פתוח עין קצת]:

סעיף כב
ויסתום ויגוב

ר"ל ואם סתומה בטיט יבש צריך שישהה עד שיסתום. בטיט חדש, ושינגב ויתיבש אותו טיט, שלא ירגיש הישראל שסתמו מחדש אז נאסר היין.

סעיף כג
רבן שמעון בן גמליאל אומר

אינו אסור עד שישהה כדי וכו'.

סעיף כד
כדי שיפתח

כל המגופה:

סעיף כה
ויגוף

שיעשה מגופה אחרת, שכשיפתח לגמרי, מתקלקל המגופה הראשונה.

סעיף כו
ותיגוב

ותתיבש המגופה של טיט. והכי קיי"ל. מיהו בהפסד מרובה, בסתום במגופה שרי. ובחתום בחותם א ממש, שרי אפילו שלא בהפסד מרובה [קכ"ט א']:

סעיף כז
המניח יינו בקרון

עגלה:

סעיף כח
או בספינה

והיה עמו נכרי:

סעיף כט
והלך לו בקפנדריא

ר"ל בדרך קצרה בשביל, וקרונו שלא יכול לילך בשביל, הניחו לילך לאחריו בדרך הגדול הארוך. או שנכנס וכו':

סעיף ל
נכנס למדינה

ר"ל להעיר:

סעיף לא
ורחץ

והקרון הניח לילך לפניו:

סעיף לב
מותר

דמדמסופק הנכרי מתי יבוא, מתירא ליגע בהיין:

סעיף לג
אם הודיעו שהוא מפליג

אז נאסר בשהה כדי וכו':

סעיף לד
ויגוף ותיגוב

וצריכא, דסד"א דוקא מעביר דתני במשנה ג' שרי, מדעומד היין ונח במקומו, ירא העכו"ם שיראנו ישראל כשיגע בו. להכי קמ"ל דאפילו קרון וספינה, דאף שהולכים כל שעה ומתרחקים, אפ"ה לא חיישינן שכשיראה העכו"ם שהפליג יגע בו, דעכ"פ ירא שמא מצד אחר יבוא ויראנו. וקמ"ל חנות במשנה ד', דאף שכשירצה יסגור הדלת ויגע בהיין, וכשיסגור לא יהא נתפס כגנב, מדיש לו שייכות בבית, שישראל הניחו שם, אפ"ה מותר, דעכ"פ לא יסגור, דחייש שלא יחשדנו ישראל עי"ז. מיהו בסגר באמת הדלת, נאסר היין. ובכולהו קיי"ל כרשב"ג [קכ"ט]:

סעיף לה
ולגינה על הדולבקי

הוא השולחן שעורכין עליו המאכלין והמשקות קודם שיביאום להשולחן שאוכלין עליו. ונקרא בלשון לאטיין [דעלפיקום]. ומיירי אפילו שכלי היין פתוחות על הדולבקי:

סעיף לו
ומה שעל הדולבקי מותר

כשעומד הדולבקי חוץ לפישוט ידו:

סעיף לז
אף שעל הדולבקי אסור

ומפרש תנא מה אסור אז. חביות וכו':

סעיף לח
סתומות כדי שיפתח ויגוף ותיגוב

סתמא כרשב"ג. מיהו בהפסד מרובה, יש להקל בסתום אף ששהה [שם ז']:

סעיף לט
בלשת עובדי כוכבים

חיל מלחמה שבולשין ומחפשין ולוקחין מה שימצאו:

סעיף מ
חביות פתוחות אסורות

אפילו היו פקוקות במגופה של עץ, ומצאן אח"כ ג"כ פקוקות כמו שהניחן מחשבו פתוחות, ואסורות. ולא אמרינן אילו לקחו יין משם לא היו מטריחין וחוזרין ופוקקין במגופה, דאמרינן דעשו כן מדכך דרך בני אדם:

סעיף מא
סתומות

בטיט:

סעיף מב
מותרות

דאילו פתחום, כולי האי וודאי לא היו מטריחין, לסתום שוב בטיט, דהרי אין אימת אדם עליהן:

סעיף מג
בשעת מלחמה

שלחמו הבולשת על אותה עיר וסביבותיה וכבשוה:

סעיף מד
אלו ואלו מותרות

אפילו היו חיל של אותה עיר:

סעיף מה
לפי שאין פנאי לנסך

מיהו סתומות שמצאן פתוחות, אסורות:

סעיף מו
מותרים לומר לו תן לנו את דמיה

אף שנכנסה לרשותן, כיון שלא נתרצו לקבל בשכרן, אין חצירו של אדם קונה לו בעל כרחו [כח"מ ר']. וגם בסתם, אמרינן איסורא לא ניחא ליה דלקני [כב"מ דף צ"ו כ']:

סעיף מז
ואם משנכנסה לרשותן

והתרצו בקבלתה:

סעיף מח
אסור

ובזה"ז מותר בהנאה [קל"ג ג']:

סעיף מט
המוכר יינו לעובד כוכבים

אע"ג דתנא דמכילתן ס"ל דאסור לגרום טומאה לחולין שבא"י [כפ"ד מ"ט] הכא מיירי שכבר מכר:

סעיף נ
פסק

אם כבר קצב השער כמה יתן, בעד כל מדה ומדה:

סעיף נא
דמיו מותרין

דמשפסק כבר סמכה דעתו לקנות, בהמעות שכבר נתן, וי"ן לא הוה עד שיגע העכו"ם הקונה בהיין. נמצא דבשעת מכירה מותר היה היין. וזה לרש"י דבנכרי מעות קונה ולא משיכה. וכמו כן לר"ת דמשיכה קונה בעכו"ם ולא מעות. עכ"פ משמשך העכו"ם קנה, וי"ן לא הוה עד שנוגע בהיין עצמו:

סעיף נב
מדד עד שלא פסק

ונתנו להעכו"ם:

סעיף נג
דמיו אסורין

דמשהמשיכו להעכו"ם אף שלא קנאו עדיין עד שיפסוק עמו השער, עכ"פ אז שוב לא נזהר ישראל בהעכו"ם. שלא יגע בהיין. מיהו אם נזהר הישראל שלא יגע בו, דמיו מותרים [קל"ב ש"ך סק"ב]. ובזה"ז מותר בדיעבד [קכ"ג א']:

סעיף נד
נטל את המשפך ומדד לתוך צלוחיתו של עובד כוכבים

ומעט י"ן היה כבר בשולי הצלוחית.

סעיף נה
וחזר ומדד

באותו משפך:

סעיף נו
אם יש בו עכבת יין

ר"ל שיש בהמשפך אוגנים שמעכב ומשאיר שם היין אחר ששפך אותו בו:

סעיף נז
אסור

נאסר היין של הישראל שמדד בו אח"כ, מדמעורב בו הטפה שבמשפך שנשאר בו מבתחלה מדהיה מחובר עם היי"נ שבצלוחית ע"י נצוק חבור:

סעיף נח
המערה מכלי אל כלי

ישראל שעירה יין שבידו לכלי שביד נכרי, או לכלי שיש בו סתם יינן:

סעיף נט
מותר

היין שנשאר בכלי העליון שביד ישראל, מותר. ודוקא אם קודם שנגע הקלוח ביין התחתון, כבר נפסק הקלוח משפת כלי העליון. דאל"כ ניצוק חיבור, אם לא בהפסד מרובה [קכ"ו א']. מיהו דוקא במערה יין ליי"נ האסור בהנאה אמרינן שלא במקום הפ"מ ניצוק חיבור. אבל במערה לתוך סתם יינם, לא אמרינן שיחול איסור של כלי התחתון גם על העליון כאילו הוא עמו גוף א', רק הוא כמעורב התחתון בעליון ובטל בס' [שם ס"ה]:

סעיף ס
ואת שעירה לתוכו

הקלוח בעצמו, אף שלא בא עדיין להכלי רק קצהו התחתון:

סעיף סא
אסור ואוסר בכל שהוא

בנתנסך וודאי לע"ז מיירי. ודוקא בהורק היין המותר לתוך האיסור, אז אפילו יש ס' בהמותר, אפ"ה אסור בהנאה, משום דבייי"נ כל שהאיסור עומד במקומו, הוא חשוב יותר מן ההיתר הבא עליו, ואוסרו במשהו. ורק בהפ"מ אם נפל היין ההיתר הרב, בפעם א' לתוך האיסור, ויש ס' בההיתר, שרי. אבל כשעירה יי"נ לתוך יין היתר, והיה הכלי שעירה ממנו פיו צר והקלוח דק, אז אמרינן קמא קמא דנפל בטל, דאע"ג דקיי"ל דניצוק חיבור. לא שיהיו נחשבים כמעורבים, רק שיהיה דין אותו יין שלא נתערב כדין היין שנתערב, מדמחוברים יחד בקלוח [ודו"ק]. מיהו דוקא בדאיכא ס' נגד כל מה שנפל

שרינן בעירה האיסור מכלי שפיו צר [ש"ך קל"ד סק"א וג' וד']. מיהו סתם יינם שלנו די ביש ס' בלח, או ברוב ביבש, אפילו נתערב מין במינו [תוס' רמ"א שם]:

סעיף סב
ומים במים

מים שנתנסכו לע"ז שנתערב במים של היתר:

סעיף סג
בנותן טעם

ר"ל בטל בס'. וקיי"ל השתא בכל האיסורים המצויין בזה"ז בטלין בס' חוץ מדבר חשוב, בע"ח, בריה, חתיכה הראוי להתכבד, מעמיד, עביד לטעמא, עביד לחזותא, חמץ בפסח, ע"ז ומשמשיה ותקרובתה, כולן אינן בטלים כלל בין בלח בין ביבש, בין במינו או באינו מינו [ועי' מש"כ בס"ד בפירושינו ספ"ז דחולין]:

סעיף סד
אלו אסורין ואוסרין בכל שהן

בנתערב דבר שבמניין מהן מין במינו יבש ביבש:

סעיף סה
יין נסך

חבית א' באלף היתר לא בטל. ולדידן בטל [שם]:

סעיף סו
ועורות לבובין

עי' פ"ב סי' ט"ז:

סעיף סז
וצפורי מצורע

ב' צפרים שלוקח המצורע לטהרתו:

סעיף סח
ושער נזיר

כל ימי נזירות., או בשעה שמגלח שערו לשלחן תחת הדוד של שלמים, אסורים בהנאה:

סעיף סט
ופטר חמור

כל זמן שלא נפדה:

סעיף ע
ובשר בחלב

חתיכת בשר שבלע חלב ונתערבה בחתיכת היתר:

סעיף עא
ושעיר המשתלח

שמשלחו ביו"כ:

סעיף עב
הרי אלו

הדר נקט הרי אלו וכו', למעוטי היכא דאסור בהנאה ואינו דבר שבמניין, או שהוא דבר שבמניין ומותר בהנאה:

סעיף עג
יין נסך שנפל לבור

שנשפך חבית יי"נ בפעם א' לבור, דאי אפשר לומר קמא קמא בטל:

סעיף עד
כולו אסור בהנאה

דיין שוודאי נתנסך לע"ז, ונתערב במינו אוסר בכל שהוא. אבל סתם יינן, מודה דימכר חוץ מדמי יין האסור:

סעיף עה
רבן שמעון בן גמליאל אומר ימכר כולו לנכרי חוץ מדמי יין נסך שבו

עי' לעיל פ"ג מ"ט:

סעיף עו
גת של אבן שזפתה עובד כוכבים

שטחה בפנים בזפת, שלא תשאב היין, ודרך ליתן לתוכו אח"כ מעט יין להעביר ריח הזפת:

סעיף עז
מנגבה

מקנחן במים ואפר ואח"כ שוב במים ואפר, והיינו בשהכלי יבש ואם הוא לח מקנח באפר ומים, ואח"כ שוב אפר ומים [קל"ח ס"י]:

סעיף עח
ושל עץ

דבעי זפת טובא, ובלע חמרי טובא:

סעיף עט
רבי אומר ינגב

ואח"כ ינגבו. וכ"ש דמהני עירוי:

סעיף פ
הרי זו אסורה

וצריכים עירוי ג' ימים [ועי' פ"ב סי' כ"ד]:

סעיף פא
את שדרכו להטביל יטביל

אם הם כלי סעודה של מתכת או זכוכית, אע"ג שהם חדשים צריך להטבילן במקוה כשירה. מיהו כלי חרס א"צ טבילה, רק המצופין אבר [גלאזירט] מבפנים או בחוץ או בשניהן יחד, יטביל בלא ברכה. ובאפשר יטבילם עם כלים הצריכים ברכה וודאי. וכל הצריך הגעלה או ליבון, מגעילן או מלבנן ואח"כ מטבילן [ק"כ א'] וטבילת כלים כל שלא לטומאה הוא מד"ס, [כרמב"ם פי"ז ממאכלות] ודלא כבאר הגולה:

סעיף פב
להגעיל

כגון יורות וקדרות של מתכות שמבשל בהן:

סעיף פג
יגעיל

שאחר שינקן היטב ע"י שפשוף מבפנים ובחוץ, ואחר שיסיר כל חלודה שבתוך הכלי, יכניסן ליורה רותחת [א"ח תנ"א רט"ז י']:

סעיף פד
ללבן באור

כשפודין ואסכלאות ישנים, שנתנו עליהן המאכל על האש בלי רוטב:

סעיף פה
ילבן באור

עד שיהיו נצוצות נתזין ממנו [שם ס"ד].

סעיף פו
והאסכלה

[ראסט] שצולין עליו:

סעיף פז
מלבנן באור

אף דכבר תנא את שדרכו ללבן ילבן. קמ"ל שפוד ואסכלא, אף דבקדשים סגי להו הגעלה [כזבחים פי"א מי"א], התם התירא בלע:

סעיף פח
שפה

משחיזה במשחזת, או נועצה בקרקע קשה, עשר פעמים במקומות מחולפין:

סעיף פט
והיא טהורה

דאח"כ מותר להשתמש בה דרך עראי בצונן חריף. ואף דלכל צונן בהדחה בעלמא סגי, הכא שאני דאיכא דוחקא דסכינא וחריף. מיהו לתשמיש קבע, אפילו לצונן שאינו חריף, צריך שילבן סכין של איסור ולהטבילה אחר כך. ובמשחיזה במשחזת ומגעיל, הוה כמו ליבון. והוא שיכול לנקות הקתא יפה [א"ח תנ"א ח"י י"ד]: